

ΜΕΛΠΩ ΔΞΙΩΤΗ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ 5 ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- 1) ΤΙ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΕ ΑΠ' ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ
ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ;
- 2) ΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕ ΝΑΙ Ή ΟΧΙ, ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ;
- 3) ΠΟΙΟΥΣ ΧΤΥΠΗΣΑΝ ΤΑ ΕΓΓΛΕΖΙΚΑ
ΤΑΝΚΣ;
- 4) ΑΠΟ ΠΟΙΟΥΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΤΗΚΑΝ ΟΙ
ΣΤΡΑΤΙΕΣ ΤΩΝ «ΚΟΥΚΟΥΕΔΩΝ»;
- 5) «ΟΙ ΚΟΥΚΟΥΕΔΕΣ ΕΜΠΑΤΗΡΗΣΑΝ»;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ : ΜΑΡΗ & ΚΟΡΟΝΤΖΗ
ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 9
ΑΘΗΝΑ 1945

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ 5 ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- 1) ΤΙ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΕ ΑΠ' ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ
ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙ;
- 2) ΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕ ΝΑΙ Ή ΟΧΙ, ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ;
- 3) ΠΟΙΟΥΣ ΧΤΥΠΗΣΑΝ ΤΑ ΕΓΓΛΕΖΙΚΑ
ΤΑΝΚΣ;
- 4) ΑΠΟ ΠΟΙΟΥΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΤΗΚΑΝ ΟΙ
ΣΤΡΑΤΙΕΣ ΤΩΝ «ΚΟΥΚΟΥΕΔΩΝ»;
- 5) «ΟΙ ΚΟΥΚΟΥΕΔΕΣ ΕΜΠΑΤΗΡΗΣΑΝ»;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ : ΜΑΡΗ & ΚΟΡΟΝΤΖΗ
ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 9
ΑΘΗΝΑ 1945

Τὰ λόγια αὐτὰ γράφονται γιὰ τοὺς ἀγωνιστὲς
ὅλου τοῦ κόσμου. Γιὰ κείνους πούπεσαν ἀπὸ βραδὺς
γεροί, καὶ δὲν ξημερωθῆκανε. Γιὰ κείνους ποὺ ξυπνοῦ-
σαν νέοι καὶ βραδιαζότανε μ' ἄσπρα μαλλιά μέσα στὶς
διεθνεῖς Ἀσφάλειες. Γιὰ κείνους ποὺ σπιθοβολᾷ τὸ
μάτι τους στὴ λέξη «λευτεριά!». Ἐκεῖνοι θὰ μᾶς κα-
ταλάβουν. Μαζί μας θὰ κλάψουν πικρά, μαζί μας προ-
παντὸς θὰ ὑπερηφανευτοῦν γιὰ τὶς μικρὲς καὶ μεγάλες
μας δόξες.

Γράφονται ἐπίσης καὶ γιὰ μερικοὺς Ἀγγλους,
τὴν ὥρα ποὺ, αὐτάρκεις καὶ ἀνυποψίαστοι, τραβοῦσαν
τὴ σκανδάλη, τὸ Δεκέμβρη, ἐνάντια στὸν ἐλληνικὸ λαό.
Αὐτοί, ἂν δὲν προλάβουν νὰ μετανιώσουν οἱ ἴδιοι, θὰ
μετανιώσουν γι' αὐτοὺς τὰ παιδιὰ τους.

Τὰ χειρόγραφα αὐτά—στοιχεῖα καὶ κομάρτια ποῦ
θὰ τ' ἀποτελοῦσαν—κάηκαν ὡς τώρα δυὸ φορές. Τῇ
μιᾷ ἐπὶ Γερμανῶν, στὰ μπλόκα, στ' ἀνθρωπομαζώματα,
τὴν ἄλλη ἐπὶ Ἑλλήνων, στὴν ἄψα τῆς τρομοκρατίας
τῆς «ἀπελευθερώσεως», ὕστερα ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ
Δεκέμβρη. Νὰ δοῦμε ἂν θὰ προλάβουν τώρα νὰ γρα-
φτοῦν πρὶν νὰ καταστραφοῦν καὶ πάλι. Γι' αὐτὸ τοὺς
λείπουν πολλὰ πράγματα, οὐσίαι καὶ λεπτομέρειες, ὅσα
κράτησε μόνο ἡ μνήμη, πούχαν χαραχτεῖ ἄσβυστα
στὴν καρδιά καὶ στὸ νοῦ. Γιατὶ τώρα ποῦ νὰ τοὺς ξα-
ναβρεῖς ἐκείνους τοὺς λεβέντες νὰ στὰ ξαναποῦν, - πῶς
πάλαιψαν μὲ τὸ ἕνα ντουφεκάκι τους 3 χρόνια τὰ μη-
χανοκίνητα, ἐκεῖνες τὶς μανάδες τὶς ἀνεκδιήγητες, - πῶς
πλένανε καὶ θάβαν τὰ νεκρὰ παιδιὰ τους ὕστερα ἀπὸ
τὸ κάθε «ντού» τῶν γερμανοτσολιάδων μας. Ποῦ νὰ
τοὺς βρεῖς. Νὰ ζοῦνε ἄραγε; Ὁ ὄλμος ἢ τὸ τάνκ νὰ
τοὺς ταλιάρισε; Ἡ ἔρημος τῆς Αἴγυπτος νὰ τοὺς κρα-
τῇ δεσμῶτες; Ἡ νὰ τοὺς ρούφιξε τὸ χιόνι στὴν ἐπικὴ
ἐκείνη πορεία τους πίσω στ' ἀχνάρια τοῦ ΕΛΑΣ, στὸ
νέο αὐτὸ κυνηγητὸ τῶν «τέκνων τῆς Ἰσραηλίας». Ποῦ
νὰ τοὺς βρεῖς τώρα. Ποιὸς ξέρει...

«Τὰ γεγονότα τοῦ Δεκέμβρη». Τὸ κίνημα στὴν Ἑλλάδα». Θὰ ἐξειαστοῦν ἀπὸ πολλοὺς ἀπὸ πολλὲς πλευρὲς. Πολιτική, κοινωνική, μαρξιστική, στρατιωτική. "Ὅχι γιατί νομίζουμε, ὅπως μᾶς τόπαν κιόλας βρετανοὶ ἀνταποκριτές, πὼς εἴμαστε «ὁ ὀμφαλὸς τῆς γῆς». Δόξα νάχει ὁ ὕψιστος, δὲν εἴμαστε, οἱ Ἕλληνες, τόσο πολὺ ἡλίθιοι. Ἀλλὰ γιατί τὸ κίνημά μας εἶναι τούτη τὴν ὥρα, τὸ παγκόσμιο λαϊκὸ κίνημα. Ὅμως καὶ μέσα ἀκόμα στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων τῆς Ἀγγλίας ὅπως καὶ στ' Ἀθηναίικα σαλόνια, ἐπέμειναν πάρα πολὺ ἰδιαίτερα στὴ συναισθηματικὴ του προπαντὸς πλευρά. Κι' ὁ κ. Τσώρτσιλ λέγοντας: «Οἱ 10.000 λήσταρχοι ποὺ πορεύονται κατὰ τῆς Ἀθήνας...» Κι' ὁ κ. Σιτρίν ἱστορῶντας: «Εἶδα φρικαλεότητες..». Καὶ οἱ κυρίες φρίττοντας τὴν ὥρα τῆς ψυχαγωγίας, καὶ τὰ βγαλμένα μάτια ἀπὸ τοὺς Ἑλασίτες ποὺ ἀρχίζει τὸ πρωτὶ ἡ διήγηση τοποθετώντας τα στὸ ντενεκάκι τῆς κονσέρβας, τὸ μεσημέρι σὲ κουβά, τ' ἀπόγεμα σὲ γκαζοντενέκε, τὸ βράδι σὲ κασόνα πετρελαίου.

Οἱ Ἕλληνες εἴμαστε παραμυθᾶδες ἀσφαλῶς. Σὰν τοὺς Καρκασόνους. Αὐτὸ μᾶς δίνει ἄλλωστε καὶ κάποια χάρη ποῦχομε. Μόνο πὼς τοῦτα - δῶ τώρα τὰ παραμύθια δὲν εἶνε πιά οἱ χαριτωμένοι ἐκεῖνοι μῦθοι, ἄσκοποι καὶ ἄγνοοι. Εἶνε μόνο κάτι ξεραστικὲς κωμικοτραγικότητες γιατί τοὺς φτιάχνει ἡ πολιτική, καὶ τοὺς ἐπεξεργάζεται ἡ ψηφοθηρία. Ἡ διεθνὴς πολιτική, κι' ἡ διεθνὴς ψηφοθηρία. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶνε διόλου

τυχαῖο πὼς τόσο ἐπίσημοι κι' ὑπεύθυνοι ἄνθρωποι πρωτομίλησαν γιὰ τὸ κίνημά μας ἀπ' τὴ συναισθηματικὴ του προπαντὸς μεριά. Τὰ δάκρυα τρέχουν πιὸ γλήγορα, ἀπ' ὅσο εἶνε μπορετὸ νὰ τρέξει ἡ λογικὴ.

Κι' ἀφοῦ ἐπιμένουν τόσο ἀπάνω στὸ συναίσθημα, ἔτσι λοιπὸν κι' ἐμεῖς ἐδῶ θὰ τοὺς ἀπαντήσουμε.

Τώρα ὅσο γιὰ τὶς ἱστορίες τῶν «ἐπαναστάσεων», ξέρομε δὲ πὼς γράφονται σὲ πολλές περιστάσεις. Ἐγὼ πάντως προσωπικά, θυμοῦμαι τοῦτο - δὲ ἀλησμόνητα. Σ' ἓνα γαλλικὸ σκολειὸ καλογρηῶν ποὺ πέρασα τὶς πρώτες τάξεις τοῦ γυμνάσιου, φτάσαμε κάποτε στὴν ἱστορίαν στὸ κεφάλαιο τῆς Μεγάλης Γαλλικῆς Ἐπανάστασης. Ἐ λοιπὸν ὅλη ἐκείνη ἡ συγκλονιστικὴ ἐποχὴ ποὺ ἄρχισε ν' ἀλλάζει τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου ἦταν παρουσιασμένη στὸ βιβλίον σὲ 3 - 4 σελιδοὺλες. Κι' ὁ συγγραφέας - ἱστορικὸς μονάχα ὑπογράμμιζε μὲ φρίκη, πὼς οἱ ἀπαίσιοι ἐκεῖνοι κομουνάροι, πρὶν ν' ἀνεβάσουν τὴ βασίλισσαν Ἀντουανέταν στὴν γκιγιωτίνα, τὴν ξεβράκωσαν. Ἐ λοιπὸν σὰς τὸ βεβαιῶ, ἑκατοντάδες παιδιὰ μέσα κεῖ γιὰ πολλὰ χρόνια ὕστερα, κι' ἀλίμονο πολλές ἀσφαλῶς καὶ μέχρι σήμερα ἀκόμα, δὲν εἶχαν καταλάβει καὶ δὲ θυμόμαστε τίποτ' ἄλλο ἀπ' ὅλη τὴ μεγάλη Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, ἐξὸν ἀπ' τὸ φριχτὸ ἐκεῖνο ξεβράκωμα τῆς Ἀντουανέτας. Ἐτσι μαθαίνομε συχνὰ τὴν Ἱστορίαν, γραφτὰ ἢ προφορικά.

ΤΕΤΡΑΧΡΟΝΗ ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑ

4 Αὐγούστου 1936. Ἀπόγεμα. Μπαίναμε μὲ μιὰ φίλην στὴν πλατεῖαν τῆς Κηφισιάς στὸ μποῦσι.

Βλέπομε κόσμο νά διαβάζει στὸν τοῖχο. — Τί εἶνε ἐκεῖ ; ρωτοῦμε τὸ εἰσπραχτοράκι τοῦ αὐτοκίνητου. — Μπὰ τίποτα, μᾶς λέει, γράφει ὅτι ὁ Μεταξᾶς ἐκήρυξε **Δημοκρατία**.

Ἀπὸ μιὰ τέτοια ξένιαστη ἄγνοια ἐπρωτοπληροφορηθήκαμε ἐκεῖνο τὸ φοβερό πράμα - τῇ Διχτατορία. Ὅταν ὕστερα τὸ κακὸ φούντωσε, καὶ κοσμάκης χιλιάδες ἐπλέρωνε ἀνεπανόρθωτα ἐκείνη τῇ ραχατιλίδικῃ τότε ἀφροντισιά μας, ἡ φίλη συχνὰ μούλεγε : « Σίγουρα ἐκεῖνο τὸ εἰσπραχτοράκι θάμαθε τώρα πιά σωστὰ τί εἶχε ἀνακηρύξει ὁ Μεταξᾶς ἐκείνη τὴν ἡμέρα... ».

Ἔτσι ἐμπήκαμε σ' ἐκείνη τὴν ἀπερίγραφτῃ ἐποχῇ. Ἀποκαμωμένοι ἀπὸ πολέμους ἄδικους καὶ κινήματα ἀδιέξοδα. Ὡχ ἀδερφέ - ἓνα πιὸ λίγο, ἓνα περισσότερο ! Κάθε φορὰ ξεσηκωνόμαστε, κάθε φορὰ μᾶς ἔπνιγε ἡ ντόπια στρατιωτικὴ μπότα, ἡ τὸ ξένο κεφάλαιο. Μόνο τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα Ἑλλάδας μιλοῦσε κάπως συχνὰ τελευταῖα γιὰ « Φασισμό » διεθνῇ κι' ἐλληνικῇ ποὺ ἔκανε κορδωμένος κιόλας τὴν ἐμφάνισή του πάνω στὴν Εὐρώπη. Λέξη γιὰ μᾶς ἀκόμα χωρὶς ἀπήχηση. Φροῦτο ποὺ δὲν εἶχαμε πιπιλίσει ὁλότελα τῇ γέψῃ του. Στὰ λίγα τότε ἐργοστάσιά μας ὀργανώνονταν κιόλας ἀπ' τὸ Κ.Κ.Ε. ὁμιλίες ἀντιφασιστικές. Ἀγριεμένοι πολλές φορές οἱ ἐργάτες καὶ προπαντὸς οἱ ἐργάτριες φώναζαν στὸν ὁμιλητὴ : « Δὲ μᾶς λές πιὸ καλὰ τί θὰ στήσουμε αὔριο τὸ πρωὶ στὸ τσουκάλι μας ; » Δὲν εἶχαν ἴσως ἄδικο γιὰ κείνη τὴν ὥρα, καὶ δὲν μποροῦμε νὰ τοὺς ποῦμε καθυστερημένους περισσότερο ἀπὸ τόσους καὶ τόσους ἄλλους εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς !...

Καὶ ὁμῶς ἦρθε βέβαια. Ὁ Φασισμός. Λαῦρος

κι' ὀρμητικός. Εἶπαμε θὰ τὰ ποῦμε συναισθηματικά. Τί εἶδαμε τὸ λοιπὸν ἀπὸ δαῦτον ;

Πρῶτα ἀπ' ὅλα πανηγύρια καὶ γιορτές. Κρατικά καὶ ὁμαδικά. Τὰ μικρομαγαζάκια ποὺ φτιάχνανε σημαῖες, ξαφνικὰ ἐπλουτίσανε. Μέχρι τὸν τελευταῖο ἀχυριῶνα χτυπούσανε τὴν πόρτα οἱ πολισμένοι κι' ὑποχρεῶναν νὰ τὴν ἀναρτήσουν, τὴν ἐλληνικὴ σημαία, νὰ διαλαλήσουν δηλαδὴ τὴ χαρὰ τους, κι' ὥς εἶχαν θάνατο στὴν ψυχὴ. Ὅμιλίες, διαλέξεις, ἐκθέσεις «χαρὰ καὶ ἐργασία» (βλέπε τὸ πρότυπο στὸ «μεῖζον Ράϊχ») φῶτα παντοῦ, κάθε δυὸ βήματα τὰ χτίρια τῆς Ε.Ο.Ν. (ἡ νεολαία τοῦ Μεταξᾶ) ἄστραφταν μὲς στὴ νύχτα. Μ' ἀεροπλάννα ἐκδρομὲς τῆς Ε.Ο.Ν., παρελάσεις, στολές, εἰσφορὲς μέχρι τὸν ἔσχατο φουκαραιζίκο, φύτεμα δεντροστοιχιῶν, μεγάλοι καλλιτέχνες νὰ μπογιαντίζουνε Κοινοτικά ἐσωτερικά, φιλελεύθεροι τάχα μου δικηγόροι νὰ ξυπνοῦν ξάφνου ποιητὲς καὶ νὰ ἐμπέουνται ὕμνο στὸν λιλιπούτειο διχτάτορα, λόγιοι σὲ ἀνέκδοτα θεατρικάτους ἔργα αὐτοπροσώπως νὰ τὸν κουβαλοῦν στὴ σκηνή, καθηγητάδες νὰ τὸν ὀνομάζουμε «πρῶτο καθηγητὴ», διορισμένοι ἐργατοπατέρες «τὸν πρῶτον ἐργάτη», κι' ἂν εἶχαν σωματεῖο κι' οἱ λεχῶνες, θὰ δίσταζε τάχα ν' αὐτοκληθῇ «πρῶτη λεχῶνα τῆς Ἑλλάδας»; Πολὺ ἀμφιβάλομε.

Ὅλα λοιπὸν ἐν τάξει ἐκείνη τὴν ἐποχὴ στὴν Ἑλλάδα! Ἄς γελάσομε... Γελοῦμε τώρα. Γιατὶ ἐκείνη τὴ στιγμὴ μιὰ γαλλίδα διεθνοῦς φήμης δημοσιογράφος πούρθε στὴν Ἀθήνα, μᾶς ἔλεγε: Ἐκεῖνο ποὺ πρωτοκάνει ἐντύπωση, εἶνε ποὺ δὲν γελᾶτε. Οἱ φοιτητὲς σας, τὰ παιδιὰ σας, ποὺ χαλᾶν τὸν κόσμο σ' ἐμᾶς στὴ Γαλλία, ἐδῶ εἶνε σὰν γεροντικὲς μάσκες.

Γιατί πίσω ἀπ' τὴ βιτρίνα ἐκείνη τοῦ... «Ἰου ἑλλη-
νικοῦ πολιτισμοῦ», ὁ ἑλληνισμὸς ἄρχισε τότε
ὁμαδικὰ νὰ σιγοπεθαίνει. Ἡ νεολαία τοῦ Μετα-
ξᾶ, δηλαδή τὰ παιδάκια μας, μὲς στὴ σοβαρο-
φάνεια τῶν συγκεντρώσεων, ἐμάθαιναν τὸ ζη-
λευτὸ ἐπάγγελμα τοῦ καταδότη, καὶ νὰ προδί-
νουν κι' αὐτοὺς τοὺς γονεῖς τους. Ἄν δὲ γρα-
φόσουν αὐτὴ Νεολαία, δὲν ἔπερνες ἀπολυτήριον.
Οἱ καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστήμιου παραδέχτηκαν
νὰ διδάσκουνε μὲ τὸ χαφιέ δίπλα στὴν ἔδρα
τους. Παραδέχτηκαν νὰ ἐξαφανίσουν τὸ «Συμ-
πόσιον» τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνα, σὰ νὰ μὴ
γράφτηκε ποτέ, γιὰ νὰ μὴ μάθουνε ποτέ τὰ ἑλ-
ληνόπουλα τὴ λέξη «ἐλευθερία». Οἱ ὕμνητές τοῦ
λιλιπούτειου διχτάτορα ἦταν γιὰ νὰ μασίσουν.
Εἴτε φαῖ, εἴτε τιμὴ. Κλέφτες ἐπίσημοι δημιουρ-
γήθηκαν χωρὶς προηγούμενον, στὸ βαρεμένο ἤδη
ἀπὸ τὸ ἐλατωματάκι, ἑλληνικὸ δημόσιον. Ὁ κρα-
τικὸς μας προϋπολογισμὸς εἶχε ἀνεβεῖ τὸν πρῶ-
τον χρόνον τῆς Διχτατορίας ἀπὸ 12 σὲ 16 δισεκα-
τομ. δραχμὲς, κι' ὅμως ἡ ἀνεργία κι' ἡ φτώ-
χεια γίνονταν φοβερές. Σὲ χωριουδάκι τῆς Εὐ-
βοίας, ἄγνωστος χωρικὸς μόλις μᾶς εἶδε ἀπ'
τὴν Ἀθήναν, προσπαθοῦσε νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ: τὴ
ληστεία τῆς Ἀγροτοτράπεζας, τὴν ἀσυνδοσία τῆς
Ἑταιρίας Λιπασμάτων εἰς βάρος ὅλης τῆς ἀγρο-
τιᾶς, τὴν ἐγκληματικότητα τοῦ μεταξικοῦ φορα-
τῆ. — Ἄμα θὰ πᾶτε στὴν Ἀθήναν πίσω, νὰ πῆτε
παντοῦ τὸν καημὸ μας! Καὶ μᾶς κοίταζε μ' ἀγῶ-
νίαν μὲ τ' ἀγαθὰ μάτια του, σὰ νὰ κρέμονταν
ἀπὸ μᾶς ἡ ζωὴ του. Ποιὸς τὸν πλησίαζε! Ποιὸς
τὸν ἄκουγε! Γιάννης κερνοῦσε — Γιάννης ἔπινε:
— ὁ Μεταξᾶς, τὸ Παλάτι, κι' ἡ φασιστικὴ κλίκα
τους.

Ἀγαπητοὶ φίλοι, θάχετε ἀκούσει βέβαια ὅτι

ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες εἵμαστε πάρα πολὺ φτωχοί. "Ε λοιπὸν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὸ ἀγγλικὸ περιοδικὸ «Ἐκὸνομιστ» ἐδημοσίευε:—16]10]1937 «ἐβδομαδιαῖες εἰσαγωγές χρυσοῦ εἰς Μ. Βρεττανία...ἀπὸ Ἑλλάδα 1.000.000 £» (Δηλαδή τὸ 1]10 δλόκληρου τοῦ κρατικοῦ μας προϋπολογισμοῦ! γινόταν καταθέσεις στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ τὸν Ἄνακτα καὶ Σία. Ὑπάρχει κι' ἄλλο ποσόν, μὲ σχόλιο τοῦ «Ἐκὸνομιστ»: Παράξενο πῶς μιὰ τόσο πτωχὴ χώρα κάνει τέτοια ἐξαγωγή χρυσοῦ αὐτὴ τὴν ἐβδομάδα...Δυστυχῶς τὸ τεῦχος αὐτὸ δὲν κατορθώθηκε τώρα νὰ βρεθεῖ).

Ἐκείνη τὴ βδομάδα τὸ εἶχαμε ἀκούσει πῶς στὸν Πειραιᾶ φόρτωσαν καράβια χρυσάφι σὲ βέργες. Τὸ Κ.Κ.Ε. ἦταν ἡ μόνη φωνὴ τότε ποὺ τάχε δημοσιέψει τὰ στοιχεῖα τοῦ «Ἐκὸνομιστ», καὶ τὰ λοιπά, στὰ παράνομα φυλλαράκια του.

Τότε εἶνε ποὺ ὁ Γεώργιος Γλύκμπουργκ νοίκιαζε τὸ «Τατόϊ του» γιὰ ἀτελεύτητα χρόνια στὸ Δῆμο κι' ἔπερνε ἀνάλογα ἑκατομμύρια, ἐνῶ τὸ Τατόϊ φυσικὰ τό... κρατοῦσε. Χωρὶς διχτατορία τὰ ποντίκια θὰ χόρευαν;

Παράπονο ὥστόσο δὲν ἄκουες ἀπὸ πουμενὰ —κάθε γραφτὴ γραμμὴ εἶχε τριπλὴ λογοκρισίᾳ. Τὴν ἡσυχίᾳ τῶν διχτατόρων δὲν ἐτάρασσε κανεὶς —κάθε ὑπαλληλικὸ κι' ἐπαγγελματικὸ σωματεῖο διαλύθηκαν καὶ νὰ βρεθοῦνε μαζεμένοι πάνω ἀπὸ 5 πρόσωπα, χαρακτηρίζονταν συγκέντρωση, καὶ εἶχε τὸ λόγο ἡ ἀστυνομία.

Τότε ὁ ἐλληνικὸς λαὸς κατάλαβε τί πάει νὰ πεῖ Φασισμός. Κι' ἄρχισε τὴν ἄμυνα. Τότε ξεπήδησαν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα φυλακὲς καὶ στρατόπαιδα πούφαγαν τὰ καλλίτερα παιδιὰ μας. Ἀπὸ κεῖ ἀντλήσαν ὕστερα κι' οἱ Γερμανοβούλγαροι, γιὰ νὰ τροφοδοτήσουν τὰ ἐχτελεστικά

τους αποσπάσματα. Κάθε βραδάκι οί δρόμοι της 'Αθήνας μυρμήγκιαζαν άπ' τὸ χαφιεδολόϊ. "Ήτανε Ἕλληνες ἀντιφασίστες πούκαμαν χρόνια νά βγοῦν τὸ κατόφλι τους, νά μὴν τοὺς ἀντικρύσουν οἱ μπόγηδες τοῦ Μανιαδάκη. "Ήτανε νέες φίλες μας πού ξορίστηκαν στ' ἀκρονήσια, κι' ὅταν δραπετεύσαν καὶ τὶς ξανάδαμε, εἶχαν μπαμπάκι τὰ μαλλιά καὶ πάνω κάτω ψεύτικες μασέλες. "Ήταν ἐκεῖνος ὁ ἅγιος, ὁ Μῆτσος 'Αστερίου, δημόσιος ὑπάλληλος, ἔτρωγε στὶς «χορτοφαγίες» νά κονομίσει τὰ λεφτὰ νά βγάλει τὸ Πανεπιστήμιο, κι' ἀπὸ τὸ 1937 μαντρώθηκε στὸν "Αἰ-Στράτη, καὶ ἐχτελέστηκε τυφλός, ἀπ' τὰ βασανιστήρια, ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς τὸ 1944 στὸ στρατόπεδο «Παύλου Μελά» Θεσσαλονίκης. "Ήταν ἐκείνη ἡ μάνα, ἡ Κότσιρα, καὶ τὰ τρία της παληκάρια ἐξόριστα ἀπ' τὸ 36, ὁ ἓνας τρελλάθηκε στὸ στρατόπεδο, ὁ ἄλλος ἐξόριστος στὴ Γερμανία, ὁ τρίτος, ὁ λεβέντης Γιώργης, δάσκαλος, ξεψύχησε ἀπ' τὰ βασανιστήρια στὴν ὁδὸν 'Ελπίδος τὸν Αὐγούστο τοῦ 1944. "Ήταν ἐκείνη ἡ μάνα ἡ ἄγνωστη, τῆς πήγαμε μιὰ μέρα ἓνα πάκο μπαμπάκι—εἶχα γράμμα ἀπ' τὸ Γιάννη μου, μᾶς λέει, ἀπ' τὴν 'Ακροναυπλία. Μοῦ γράφει νά τὸν συχωρέσω πού δὲν μπορεῖ ἀπὸ - κεῖ μέσα νά μ' ἀνακουφίσει. Τ' ἀπάντησα, παιδί μου ἐγὼ ἐδῶ πορεύομαι, ἐσὺ ν' ἀντέξεις μέσα - κεῖ, κι' ἐκεῖνο τὸ καταραμένο πρᾶμα, νά ὑπογράψεις γιὰ νά βγείς, νά μὴν τὸ σώσω νά τὸ δῶ. Μόνο πού μὲ μποδίζουν λίγο νά ξενοπλύνω, τὰ ποδάρια μου». Σηκώνει καὶ μᾶς δείχνει, δυὸ νταούλια μελανιασμένα, καὶ νά τρέχει τὸ πῦον, καὶ νᾶνε μιὰ γρηοῦλα 70 χρονῶν. "Ήτανε κι' ἡ Σταυροῦλα Στ. 10 χρονῶν, ὁλομόναχη, ἡ μητέρα τῆς, ὑπάλληλος, κλεισμένη φυλακή. Στείλαν κάτι

γνωστοί νά τή βοηθήσουν κάπως, τή βρῆκαν μὲς στὴν τρώγλη της νά μελετᾷ γιὰ τὸ σκολεϊό.—Τί ἔχεις ἀνάγκη, τή ρωτᾷ, κανένα ροῦχο, τίποτ' ἄλλο.—"Ὁχι, λέει ἡ Σταυροῦλα, ἔχω ἀπ' ὅλα, μόνο λίγο ψωμί ἂν θέλετε». Ἦταν ὁ χειμῶνας τοῦ 41. Καὶ λέει συνέχεια :—Τρεῖς φορές οἱ χαφιέδες μούστησαν παγίδα. Πάω νά βλέπω τή μητέρα μου καὶ μὲ τριγυρίζουν. Δὲ θές νά ὑπογράψω δήλωση, μοῦ λέν, νά βγεῖ ἀμέσως ἔξω ; πές της το, ἐσένα θά σ' ἀκούσει, ἀλιώτικα θά τὴν χάσεις παντοτεινά». Καὶ τίς 3 φορές τοὺς ἀπάντησα, ὅχι δὲ θέλω, ἡ μητέρα μου ξέρεي τί κάνει. "Όταν οἱ φίλες τῆς πῆγαν τὴν ἄλλη μέρα λίγες γαλέτες, ἡ Σταυροῦλα εἶχε ἀκολουθήσει κιόλας τή μητέρα της στὴν ἐξορία, στὴν Ἀνάφη.

Τέτοια ἦταν τότε τὰ βάσανα τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδας. Τοῦτα ποὺ ἀναφέρομε εἶνε μιὰ σταγόνα. Κάποιος εἶπε ἀργότερα : «Καλὰ ποὺ πρόλαβε ὁ Μεταξᾶς νά πεθάνει. Γιατί τὰ κόπρα ποὺ μπαῖναν τίς νύχτες ἀπ' τοὺς χιλιοβασανισμένους ἀπάνω στὸν τάφο του, ἂν ζοῦσε, θά τάβλεπε μὲ τὰ μάτια».

Αὐτὲς ἦταν οἱ στρατιές ποὺ βάστηξαν ἀμόλευτο τὸ δημοκρατικὸ ἠθικό, τὴ λαμπάδα τῆς λευτεριᾶς, τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀξιοπρέπεια. Τὴ βάστηξαν κάτω ἀπ' τὰ χάχανα τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, τὴν αὐλοκολακία τῶν χυδαίων, καὶ τὰ ἐγκλήματα τῶν φασιστῶν.

"Όλες αὐτὲς οἱ στρατιές, μικροὶ μεγάλοι, ζωντανοὶ καὶ νεκροὶ, εἶνε ποὺ πῆραν τὴν ἐπωνυμία, τὸ 1945, «κουκουέδες». Αὐτοὺς εἶνε ποὺ χτύπησαν καὶ τὰ Ἑγγλέζικα τάνκς.

Μὰ ἴσως δὲν τοὺς ἤξεραν οἱ Ἀγγλοὶ. Γιατί ὅταν πεθαίνανε ἐκεῖνοι καὶ βογγούσανε, 8 χρόνια συνέχεια, πρωθυπουργοὶ δὲν συγκινήθηκαν.

Ξένες αποστολές δὲν μελέτησαν τίς πληγές τους. Καί δὲν εἶχαν αὐτοὶ σαλόνια, ἀπ' ὅπου νὰ ἐξαποληθοῦν οἱ ρόγχοι τοῦ θανάτου τους. Ἦτανε μόνο Ἕλληνες ἀντιφασίστες, κάνανε τὸ καθήκον τους, καί δὲν τοὺς χρειστήκαν γι' αὐτό, φιοριτοῦρες.

(Τὴ λέξη «κουκουές» τὴν πρωτακούσαμε ἀρχές τοῦ 1943, ὅτι καί φούντωνε ὁ ἐθνικὸς ξεσηκωδὸς κι' ἐρχότανε σπαρταριστὰ τὰ νέα τοῦ ἀγῶνα ἀπ' τίς συνοικίες. Ρώτησαν μιὰ γρηοῦλα:—Καλέ, ἐσὺ μὲ ποιὸν πολιτικὸ εἶσαι; Καί λέει μὲ τὴν τρεμουλιαστὴ φωνή της:—'Εγὼ παιδί μου εἶμαι μὲ τὸ κου - κου - έ!

Γελάσαμε τότε πολὺ μ' αὐτό. Δὲν ὑποψιαστήκαμε τὴ μελλοντικὴ του δόξα!)

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Τότε ἦρθε κι' ὁ Ἀλβανικὸς πόλεμος. Σὰν τὰ κοκόρια ποὺ τινάζονται ἀπ' τὸν ὕπνο κι' ὀρמוῦνε στὰ ψηλὰ κλαριά νὰ διαλαλήσουν τὴν ἀβγὴ ποὺ χαράζει, ἔτσι ὀρμησαν τότε κι' οἱ πολεμιστές μας στὴ μάχη ἐνάντια τοῦ Ἰταλικοῦ φασισμού. Ἡ πεῖνα, ἡ γύμνια, ἡ ψεῖρα τους, κατάφεραν ἀπερίγραφτα κατορθώματα. Γιατὶ τὰ φλόγιζε, σὰν τὸ πυραχτωμένο σίδερο, ὁ ἀντιφασιστικὸς παλμός. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ δημοκράτες στέλνονταν στὴ γραμμὴ τῶν πρόσσω, μόνο γιὰ κεῖ ἦταν κατάλληλοι, πρῶτον γιὰτὶ μὲ τὴν ὀρμὴ τους ἔκαναν τὰ θαύματα, καί δεύτερον γιὰτὶ ἦταν πολὺ πιθανόν νὰ ξοφλήσεις γιὰ πάντα μὲ δαύτους, καί μ' ἓνα σμπάρο δυὸ τρυγόνια. Οἱ ἄλλοι δημοκράτες, στίς φυλακές καί στὰ στρατόπεδα καί στὰ «εἰδυλιακά μας ἀκρονήσια», τὸ ζήτησαν, μὰ δὲν τοὺς τὸ ἐπέτρεψαν, νὰ πάρουν

μέρος στο μεγάλο έθνικό μας άγώνα. Τους διαφύλαξαν φιλάργυρα, για να τους παραδώσουν θριαμβευτικά, στους καταχνητές.

Για το «έπος» της Άλβανίας μίλησε όλη ή Εύρώπη. Οί ξένοι το απόδωσαν στη γενναιότητα του έλληνα, ξοφλώντας έτσι γρήγορα, γενικά κι' άκαθόριστα. 'Η ντόπια αντίδραση το απόδινε στα θαύματα του Μεταξά, τις τέλειες προπαρασκευές, τὰ περίφημα στρατηγικά πλάνα. "Αν άκουγόταν κι' ή φωνή εκείνων που το φτιάχνανε, το πολεμικό μεγαλούργημα, τότε θ' άκούγαμε και καμιά αλήθεια. Θ' άκούγαμε πως οί πολεμικές προπαρασκευές, μαζί μ' αυτές κι' ή είσφορά «ύπέρ της άεροπορίας» του τελευταίου πεινασμένου μας, γινήκανε χρυσάφι στις τράπεζες της Λόντρας, Γεώργιου και κόμπανυ, και πολυτελή έφόδια για τις στρατιές Μανιαδάκη - ΕΟΝ. "Ετσι άντς γι' άεροπλάνα και βαρειά κανόνια, οί πολεμιστές μας βρέθηκαν στην άνάγκη να βάλουν μπρός τα γυμνά στήθεια τους. Κι' όσο για σοφά πλάνα, αυτά τα έκπονήσανε οί χωρικές μας μαζί με τα γγόνια τους, της Πίνδος και της "Ηπειρος, όταν κουβάλαγαν πάνω στη ράχη τους εκείνα που ποτέ δέ θάφταναν, τα έφόδια των μαχών. Τα έκπονίσανε οί άνώνυμοι, όταν τολμούσαν τ' άφταστα, 3 βδομάδες στη μιá τσέπη μόνο σταφίδα, στην άλλη καλαμπόκι, και τα μπαούλα των «μονίμων» να μη σηκώνονται άπ' τα τρόφιμα "Οποιος δέν ξέρει από τέτοιους καημούς, πως να καταλάβει...Και είπαμε. 'Η φωνή που ξέρει, άκούγεται σπάνια. Γι' αυτό δά και μαθαίνομε πάντα με τόση ακρίβεια την 'Ιστορία!

Τέλος έγύρισαν, όσοι έγύρισαν, προδομένοι, αλλά άνίκητοι. 'Η 'Αθήνα πλημμύρισε από σακατεμένους. Ένα τσουράπι μάλλινο, που θάφτανε

στήν ὥρα θάσωζε τὰ ποδάρια τους. Τὸ τσουράπι δὲν ἔφτανε. Γιατὶ τὰ δέματα ποὺ ὀργάνωναν ἑλληνικὲς πρωτοβουλίες, ὁ φασισμὸς τὰ σταματοῦσε. Ἦταν ἐντελῶς ἀπαραίτητο νὰ περιέχουνε ἐμβλήματα βασιλικο-μεταξικο-φασιστικά. Τ' ἄλλα μισὰ τὰ κλέβανε, νὰ ντύσουνε τὴ χωροφυλακὴ καὶ τὴ Νεολαία. Ἔτσι ἀπόμειναν γιὰ τοὺς σακάτηδες τὰ χειροκροτήματα, κι' ἓνας νέος ἀγῶνας, τώρα μὲ τὴν ἐπιστροφή τους, πῶς νὰ καταφέρουν νὰ ζήσουν.

Κι' ὅταν μᾶς ἔπνιξε ἡ Κατοχή, καὶ τὸ ἐθνικο-απελευθερωτικὸ μας κίνημα φούντωσε, καὶ εἵτανε σχηματισμένα τὰ τσολιαδίστικα τοῦ Ράλλη, καὶ σούρνανε τότε οἱ τραυματίες μας τὰ καρποτάκια τους καὶ τὰ ξυλοπόδαρα, καὶ πάλι μπαίνανε ἐπὶ κεφαλῆς στὶς μάχες τῆς Ἀθήνας, τότε ἐνάντιά τους στράφηκε ὅλη ἡ διαλυτικὴ μανία τῆς ἀντίδρασης. Ὄταν τοὺς χρειαζότανε, λύσσαξε νὰ τοὺς ἐπαινεῖ. Μὰ τώρα πιά ὅλοι αὐτοὶ ἦταν ἓνα τσουβάλι κόκαλα. Σὲ τί μποσοῦσε νὰ τῆς χρησιμέψουν. Ὄταν θὰ ξαναχρειαζόταν ἄλλους, θὰ ξανάβρισκε πάλι ἀπ' τοὺς γερούς. Ἀλλωστε καὶ κείνη τώρα ἡ πατερίτσα ποὺ τοὺς ἔμεινε, ποὺ σηκωνόταν ἀπειλητικὴ ἐνάντια στοὺς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πατρίδας, εἵτανε τόσο ἐνοχλητικὴ γιὰ μερικοὺς... Ἀπαγορεύεται νὰ τὴν ἀγγίξεις, ἀκόμα κι' ἀπὸ τὸ διεθνὲς δίκαιο. Καὶ ὁμῶς τοὺς τὴν ἄγγιξαν. Καὶ τοὺς τὴν ξανασπάσαν. Σὰ νὰ τοὺς τσάκιζαν γιὰ δεύτερη φορὰ τὸ χαμένο πόδι τους. Καὶ τοὺς εἶπαν μαυραγορίτες, ἐπειδὴ σούρναν τὶς πληγές τους μέσα στοὺς δρόμους, νὰ πουλήσουν τσιγάρα νὰ φᾶν. Καὶ τοὺς εἶπανε χασικλήδες, γιατί τρελλοὶ ἀπ' τοὺς πόνους, γύρευαν μορφίνα, καὶ ποῦ νὰ τὴ βροῦν... Τότε τὸ Κ.Κ.Ε. τοὺς ἔγραφε σὲ προκύρηξη ἓναν

ὕμνο : «...Τὰ χέρια σας, τὰ πόδια σας, τὰ μάτια σας, τὰ σπλάχνα σας, τ' ἀφίστατε, γιὰ τὸν ἑλλη-
νικὸ λαό, στὰ βουνὰ καὶ στὰ φαράγγια...». Οἱ
τραυματίες κλαίγανε. Τότε ἡ ἑλληνικὴ πολιτεία,
μὲ τὰ γερμανικὰ χαιζάρια τῶν τσολιάδων, χρί-
ζοντάς τους «κομμουνιστές», μὲς σὲ τρεῖς νύχτες
τοὺς ἀποτελείωσε. 28 - 30 Νοέμβρη 1943. Νύ-
χτες κολασμένες. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ πήγαιναν
πρωῖ - πρωῖ στίς δουλειές τους, βρέθηκαν μπρὸς
σὲ μπλόκα Σταδίου - Πανεπιστημίου - Κοραΐ.
Ἀγριεμένες ἔχιδνες, τὴν κἀνη πρὸς τὸ πλῆθος
ἔτοιμοι νὰ χυμήξουν, οἱ τσολιάδες - φρουροί.
Ἀναρωτιόμαστε τί εἵτανε τοῦτο τὸ καινούργιο.
Δυὸ τραυματίες εἶχαν δραπετεύσει ἀπ' τὴ φρίκη
ἐκείνης τῆς νύχτας, καὶ τώρα τοὺς κυκλώνανε.
Ὅλοι οἱ ἄλλοι, πᾶνε... Μὲ πληγὲς ὀρθάνοιχτες,
μὲ γενικὴ παραλυσία, στραβοί, μὲ ἐγκεφαλικὴ
παράλυση, τοὺς ξεκόλησαν σὰν τὰ στρεῖδια
ἀπάνω ἀπ' τὰ κρεβάτια τους, τοὺς κατρακύλη-
σαν μὲ τίς κλωτσιές ἀπ' τίς σκάλες, νεκροὺς καὶ
ξεψηχῶντας τοὺς ρίξανε σὲ φορτηγά, καὶ τίς
νοσοκόμες μαζί, καὶ τοὺς γιατροὺς μαζί, τοὺς
κλέψαν καὶ τὰ κουρελάκια τους, καὶ πᾶνε γιὰ
πάντα... Τοὺς σκόρπισαν στὸν ἄνεμο. Κι' ὁ Τζα-
μουράνης, χωρὶς κανένα πόδι, κι' ὁ Γονατᾶς,
μὲ γενικὴ παράλυση, γιατί δὲν μπορούσαν νὰ
στηθοῦν ὀρθοί, τοὺς σφήνωσαν σὲ δυὸ καρέκλες
μπροστὰ στὸ ἀπόσπασμα. Ἰδιαιτέρως ἐκείνη
τὴν ἡμέρα τὸ ἀπόσπασμα ἦταν ἑλληνικὸ. Τσο-
λιάδες. Ἐκεῖνα τὰ δυὸ μερόνυχτα 257 τραυμα-
τίες θανατώθηκαν. Ὅσοι δὲν ἐχτελέστηκαν ἀμέ-
σως, τροφοδοτοῦσαν ἀπ' τίς φυλακές, ὕστερα,
τὰ γερμανικὰ ἀποσπάσματα.

Ὅλοι αὐτοί, μικροὶ μεγάλοι, ζωντανοὶ καὶ
νεκροί, ἥρωες τῆς Ἀλβανίας, αἱματοκυλισμένοι

ἀγωνιστές τῶν δρόμων τῆς Ἀθήνας, εἶνε πού πῆραν τὴν ἐπωνυμία, τὸ 1945, «κουκουέδες».
 Ἄν γλύτωσε κανένας, τὸν ξαναχτύπησαν τὰ ἐγγλέζικα τάνκς. Μὰ ἴσως καὶ πάλι δέν τοὺς ἤξεραν. Γιατὶ ἦταν τότε κατοχή, καὶ δέν ἦρθε κανένας ἐπίσημος νὰ τοὺς ξαταγράψει. Δέν ἦρθαν νὰ τοὺς καταγράψουν οἱ διεθνεῖς ἐπίσημοι, ἔστω καὶ μὲς στὸ μνημα.

(Στὴ σημερινή δίκη τῶν δοσιλόγων ὁ μάρτυς ὑπερασπίσεως Πηνιάτογλου λέει ὅτι θυμᾶται πράγματι τὴν «ἐκκαθάριση» τῶν νοσοκομείων ἀναπήρων πού εἶχαν μεταβληθεῖ σὲ φρούρια ἀναρχικῶν. Ράλλης : (κατηγορούμενος πρωθυπουργὸς κατοχῆς). «Εἶμαι ὑπερήφανος πού ἔκαμα τίς μεγάλες ἐκεῖνες ἐπιχειρήσεις ἐκκαθαρίσεως τῶν νοσοκομείων ! ». Ἡ δίκη ἐσυνεχίσθη... (Οἱ ἐφημερίδες, Ἀθήνα, 17 Μαρτίου 194... 5 !)

ΤΕΤΡΑΧΡΟΝΗ ΚΑΤΟΧΗ

Τώρα εἵμαστε πιά στὴν κατοχή. Ἕνας κόσμος ὁλόκληρος νὰ βλέπεις νὰ παρατρεκλίζει, λές κι' εἶχε φάει κατραπακιά. Νὰ τρεκλίζει ἀπὸ τὸ ξάφνιασμα, ἀπὸ τὴν πείνα κι' ἀπὸ τὴν ἀτίμωση. Ὡστόσο ἀπ' τὴν πρώτη ὥρα ἕνας - ἕνας Ἕλληνας ἔπερνε κιόλας τὴ θέση του. Ἄλλοι βιαστικοὶ - βιαστικοί, ἄλλοι πιὸ καθυστερημένοι. Νὰ κλωθοστρίβουν κύκλο - κύκλο τὸν καταχτητή. Τοὺς καταχτητές. Τούφιαξαν ἀεροδρόμια. Κονσέρβες. Χαρτονόμισμα ποταμούς. Νόμους εὐνοϊκοὺς. Τὸν ψυχάγῳγησαν. Παραδόθηκαν μὲ ψυχὴ καὶ σῶμα στὸν ἔσχατο σωφὲρ τοῦ μεῖζον Ράιχ. Παράδωσαν τὰ θυληκά τους γιὰ ἕνα πιᾶτο κρέας μὲ πιλάφι. Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν ἐντελῶς δυσεύρετο. Δίπλα σ' αὐτοὺς, ὁ Ἑλληνικὸς

λαός ἀντιστεκόταν. Ποτέ δὲν εἶνε ὁ πιὸ φτωχός, ὁ περισσότερο ἄτιμος. Σπάζαν οἱ Οὔννοι στὰ παιδιὰ μας τὸ καλαμάκι τοῦ χεριοῦ τους ἀπάνω στὸ γόνατο, σὰ νάταν κούφια βέργα, ἐπειδὴ τὸ παιδάκι αὐτὸ λιμπίστηκε μιὰ κουράμνα στὸ λιμὸ τοῦ 41, κι' ὅμως τὰ παιδιὰ μας δὲν προσκύνησαν. Τὰ σκότωσαν οἱ γερμανοὶ μὲ σφαῖρα ὅταν σὲ μάντρα τοῦ συνοικισμοῦ σκύψαν νὰ φᾶνε πατατόφλουδες ποὺ μάζευαν γιὰ τὰ γουρούνια τους, κι' ὅμως οἱ μάνες τους δὲν προσκύνησαν. Φτῦναν οἱ ἄντρες αἶμα, γονατιστοί, πάνω στὰ πεζοδρόμια, βγάζαν ἀφροὺς θανάτου μὲς στὰ χαντάκια μπρὸς στὰ μάτια μας, ὁ δρόμος πρὸς τὴ Γερμανία ἔλαμπε δελεαστικός, τοὺς τὸν ἔδειχναν μὲ πᾶσα λαμπρότητα πρωθυπουργοὶ καὶ λογοτέχνες, κι' ὅμως ἐλάχιστοι ἀπ' τοὺς ἐτοιμοθάνατους τὸν πῆραν! Σφίγγαν τὰ δόντια τους, καὶ περιμένανε.

Ὡσπου μιὰ νύχτα τοῦ Σεπτεμβρίου 1942, ἰδρύθηκε τὸ ΕΑΜ. Καὶ σήμανε τὸν ἐθνικοαπελευθερωτικὸ ἀγῶνα. Ἐκεῖνο τὸ ΕΑΜ ποὺ, γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία τοῦ κακόμοιρου τούτου τόπου, κατάφερε νὰ ἐνώσει τὴν Ἑλλάδα. Νὰ ἐνωθοῦν μὲς στὸ ΕΑΜ οἱ Ἕλληνες, σὰ νάτανε ἡ οἰκογένειά τους.

Σὰν τ' ἀποξεραμένο τοῦβλο ποὺ περιμένει καὶ ρουφᾷ τὴ βροχή, δέχτηκε ὁ ἐλληνικὸς λαὸς τὸ πατριωτικὸ ἐγερτήριο. Κι' ἀρχίζει αὐτοστιγμὴ τὸ πανηγύρι.

Ἄλλοι ποὺ τὴν εἶδαν καλλίτερα, θὰ μιλήσουν γιὰ τὴν ἐπαρχία μας, γιὰ κείνη τὴ λαμπάδα τὴ φλεγόμενη κι' ὅμως μηδέποτε καίόμενη, ποὺ στάθηκε ἡ ἐλληνικὴ ὑπαιθρος στὴν περίοδο τῆς κατοχῆς. Γι' αὐτὴ, ποὺ ἔδωσε τὸν ἀντάρτη τοῦ βουνοῦ, τὸν ἀχειρῶνα τῆς γιὰ κατάλυμα, τὴν

τελευταία φοῦχτα καλαμπόκι της, τὸ τελευταῖο μουλάρι της στὸν διασυμμαχικὸν ἀγῶνα. Ἐμεῖς ἐδῶ εἴχαμε τὴ μάχη τῆς Ἀθήνας, καὶ τῶν συνοικισμῶν της.

Καισαριανή, Καλλιθέα, Κοκκινιά, Δουργοῦτι, Γκύζη, Περιστέρι, Κολωνός, Παγκράτι, Βύρωνας, κι' ὅλες οἱ συνοικίες μας, καὶ τὰ μικροσοκάκια.

Στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας, βασίλευε ὁ κατακτητῆς καὶ τὰ κοπέλια του. Γύρω τριγύρω ὥστόσο ἀπ' τὸ Λυκαβητό, ἀπ' ἀνατολὴ σὲ δύση, πέρα - πέρα σ' ὅλη τὴν ἔχταση τῶν κυκλικῶν συνοικισμῶν μας, ζοῦσε ἓνας κόσμος πολὺ ἀλλιώτικος. Δὲν ἔπαιζαν αὐτοὶ μὲ δόγματα. Δὲ νιάζονταν γιὰ ἀξιώματα. Δὲν εἵχανε καιρὸ γιὰ χάσιμο. Δύο λέξεις μόνο ξέρανε: Λευτεριά - Ἀγῶνας! Καὶ τὸν φορτώνανε στοὺς ὤμους τους.

Στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας, τὸ ἀμαρτωλὸ ἐκεῖνο κέντρο, τὴ μισὴ αὐτὴ σπιθαμὴ τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ὅπου κυλιέτο ἡ κοσμικότης κι' οἱ λοιπὲς ἀρετές της, κι' ὅπου φευγαλέα πατώντας τὸ κάθε ξένη προσωπικότητα θάρεψε τάχα μου πῶς γνῶρισε ἀπ' ἄκρου σ' ἄκρη τὴν ψυχὴ τῆς Ἑλλάδας, (ἐνῶ ἡ Ἑλλάδα εἶν' ἄλλη), στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας βγαῖναν οἱ μεγαλόσχημες φυλλάδες ὑμνῶντας τὸν κατακτητὴ, οἱ περισσότερες ποὺ γουργουρίζοντας σὰν πυρωμένοι διάνοι, κυκλοφοροῦν ὁμοίως καὶ σήμερα. Στ' ἀπόμερα δρομάκια τῆς Ἀθήνας, στὶς γωνιές, στὸ σκοτάδι, διασταυρῶνουνταν οἱ ἀγωνιστὲς τοῦ παράνομου τύπου μας. Γύρω τριγύρω τους ἐβούϊζαν τὸ χαφιεδολοῖ καὶ τὰ μπλόκα.

Στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας οἱ ἔμποροι τοῦ θανάτου μας χαχάνιζαν στὸ σύμπαν, κι' ἀποταμιεύοντας τὸ σῆμα τῆς ζωῆς μας στὶς κασετίνες τῶν μπιζοῦ. Στ' ἀπόμερα δρομάκια τῆς Ἀθή-

νας, ἀκοῦστε τὶ γινότανε. Ἦταν Λαμπρή τοῦ 42. Στὸ σπῖτι ἐνὸς καρχαρία, ποὺ λέγονταν Πεζᾶς, παρουσιάστηκαν στὸ τραπέζι γερὰ τὰ ψημένα ἄρνια, καὶ γιὰ νὰ κάμουνε ἐντύπωση τοὺς εἶχαν σύρμα στὸ λαιμό, γιὰ νὰ κουνοῦνε τὸ κεφάλι τοὺς σὰν νάταν ζωντανά. Δὲν εἶχαν ἄλλο τίποτα, ν' ἀπασχολήσουνε τὴ φαντασία. Μέσα σὲ σπῖτι ἀγωνιστῶν δυὸ - τρεῖς μαζεύτηκαν κι' ἐκεῖ νὰ γιορτάσουν. Μάτησαν τὰ λεφτά τους σὲ ἡρωϊκοὺς συνδυασμούς. "Ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα ὁ ἄντρας τοῦ σπιτιοῦ κοίταζε μ' ἀγωνία τὸ ρολοῖ του : "Αν δὲν ἔρθουν σὲ 5 λεφτά, δυὸ φίλες χάθηκαν ἀπόψε, λέει. Τὰ 5 λεφτά πέρασαν, καὶ κάναν τάχα πῶς γιορτάζανε, καὶ κανεῖς δὲ μιλοῦσε γι' αὐτὲς ποὺ δὲν ἐρχόνταν. "Ὅταν ἄνοιξε ἡ πόρτα καὶ μπήκανε, ἦτανε σὰ ν' ἀντίκρυζες νεκροὺς ἀπὸ τὸν τάφο. «Κολήσαμε σ' ὅλες τὶς κεντρικὲς ἐκκλησίες, εἶπανε. Αὔριο στὴ λειτουργία, θὰ διαβάσει ὁ κόσμος τὶς προκηρύξεις. Τὰ φέραμε ὅμως ζόρικα. Σωθήκαμε μόνο ἀπ' τὴ γοῦνα ποὺ φόραγε ἐπίτηδες μιὰ ἀπὸ μᾶς. Κι' ὅταν μᾶς ρίξαν στὴ Μητρόπολη οἱ χωροφύλακες τὸ φῶς ἀπάνω μας, κι' ἀποφασιστήκαμε, τοὺς ἀκοῦμε νὰ λένε : δὲν τὶς βλέπεις μὲ γοῦνα; ἄντρα περιμένουνε».

Γύριζες καὶ τὶς κοίταζες ! Κολῶντας ἔντοπα τοῦ ἀγῶνα μας, πέρασαν τὴ Λαμπρή. Κι' ὅμως ἦταν ὥστόσο τόσο νέες κι' ὁμορφες, τόσο γνωστὲς κοπέλες μέσα στὴν Ἀθήνα...

Τὴν ἴδια ἐκείνη ὥρα τὰ ψημένα ἄρνια ὅλων τῶν κυρίων Πεζάδων μας, κουνοῦσαν θριαμβευτικὰ ἀπάνω στὰ τραπέζια τους, τ' ἀδειανὰ τους κεφάλια. Οἱ ἰδιοχτῆτες τοὺς εἶναι ποὺ λέγονταν ἀπὸ τότε «πατριῶτες». Οἱ ἴδιοι εἶνε ποὺ λέγονται «πατριῶτες» καὶ σήμερα. Οἱ κοπέ-

λες ποὺ κολουῖσαν τὰ ἔντυπα, λέγονται τώρα «κουκουέδες».

“Υστερα στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας συντάσσονταν κατεβατὰ καὶ στέλνονταν στὸ ἐξωτερικό, νὰ κρύψουν τὴν ἀλήθεια, νὰ στραβώσουν τὰ πράματα, νὰ δυσφυμίσουν νὰ πομπέψουν ἀγνοοὺς ἀγῶνες καὶ πολεμιστές.

Στ’ ἀπόμερα δρομάκια τῆς Ἀθήνας, στίς νύχτες, στὸ σκοτάδι, ἀνάμεσα στίς σφαῖρες, ξυστὰ δίπλα στὸ ἐχτελεστικό ἀπόσπασμα, δημιουργιόταν ὁ ΕΛΑΣ τῆς πόλης. Ξεκίνησε ἀπ’ τὸ Δουργοῦτι, τὸ 1942, μὲ τοὺς 3 πρῶτους μαχητές. Ὁ Γ..., παληκάρι ἀπ’ τὰ πρῶτα, τὰ λέει ἔτσι ἀπλᾶ κι’ ὠραῖα, λές κι’ εἶνε μέγας ποιητής.

3 ΠΡΟΧΕΙΡΑ ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

1).— Δουργοῦτι.

—«Ἐμεῖς στὸ Δουργοῦτι εἴμαστε οἱ Ἀρμένηδες. Σ’ ὅλη τὴν κατοχὴ μᾶς λέγανε γερμανοὶ καὶ χωροφύλακες: —«ἐσεῖς γιατί ἀγωνίζεστε, ἀφοῦ δὲν εἶνε πατρίδα σας ἡ Ἑλλάδα». Κι’ ὅμως ἐμεῖς ἐπρωτοφιάσαμε τὸν ΕΛΑΣ τῆς πόλης. Δὲν εἴχαμε ὄπλο οὔτ’ ἓνα. Κάμαμε ἐξορμήσεις, καὶ πήραμε ἀπ’ τοὺς Ἰταλοὺς. Ἐχτοτες γίναμε πολλοί. Μονοκοῦκι τὸ Δουργοῦτι ἦτανε μαζί μας. Ἐχτοτες, ἦταν ἐπιχείρηση ἐλαστική ἐπικίνδυνη; πρῶτο τὸ Δουργοῦτι. Τὰ παληκάρια του, πρὶν πάρουν τὴν προσταγὴ τῆς μάχης, ἀρπούσανε τὶς ἀραβίδες. Ἦτανε ἔρανος ἐθνικοαπελευθερωτικός; πρῶτο τὸ Δουργοῦτι. Πρῶτες δηλαδὴ ποιές; Οἱ μπαράγκες! Οἱ ξύλινες! Γινόταν ἀπεργία ἐνάντια στὸν κατακτητὴ; μὲ μιὰ λέξη

τὸ Δουργοῦτι ἔκλεινε, σὰ νάτανε μέρα Λαμπρῆς. Εἴμαστε τ' ὄπλοστάσιο τοῦ ἀγῶνα μας, κοιμόμαστε πάνω στὰ ὅπλα μας νὰ τὰ φυλάμε. Χαφιές δὲ βγῆκε ἀπὸ μέσα μας. Χαφιές ἀπόξω, ἢ γερμανός, μήτε δυὸ μήτε τρεῖς δὲν πάταγαν στὴν περιοχὴ μας. Γιὰ νὰ μποῦν ἐδῶ μέσα, ἔπρεπε νάρθουνε μὲ τάνκς καὶ μὲ πετρέλαιο. Πετρέλαιο νὰ μᾶς κάψουνε, καὶ τάνκς νὰ μᾶς χτυπήσουν. Καὶ τὸ αὐτόματο τοῦ Δουργουτιοῦ ἐλάλησε, ἀπὸ τὸ Βουρλοπόταμο, μέχρι τὸν Ποδονίφτη».

Τὰ ἀρμενάκια μὲς στὰ κρατητήρια τὰ σκοτώνανε, μόνο καὶ μόνο γιατί ἦταν ἀρμενάκια. Τὸ μῖσος κεῖνο τὸ φυλετικὸ ποὺ βαστᾷ σὲ αἰῶνια ἔξαψη τοὺς «ἄριους γκαγκαρέους πλακιῶτες». Νύχτες φριχτοῦ πογκρὸμ γνώρισαν ἀπερίγραφτες. — Ἡ φωτιά στίς μπαράγκες τους γίνηκε ἡμερομηνία ποὺ γύρω τώρα ἀπ' αὐτὴν λογαριάζει τὸ Δουργοῦτι τὰ γεγονότα. Τὸ «μεγάλο μπλόκο» τους—ὁ τόπος ᾄδειασε ἀπ' τοὺς ἄντρες, δὲ λάλαγε μήτε σερνικὸς πετεινός, τὴν ἄλλη μέρα σκούπισαν ἀπ' τοῦ μπλόκου τὸ χῶρο ἓνα τσουβάλι γυναικεῖα μαλλιά ξεριζωμένα μὲ τὰ χέρια ἀπὸ τοὺς γερμανοτσολιᾶδες, ἀπόγνωση ὅμοια τρέλλα χτύπησε τίς οἰκογένειες, κι' ἔσπασε τότε κι' ὁ ΕΛΑΣ. Καὶ δὲν πέρασαν μέρες, καὶ ξεπηδοῦσε ἀπ' τὸ πισοπόρτι! Πιο πολυάριθμος καὶ πιο μαχητικός.

Καὶ νὰ ὁ τραγικὸς τους ἀπολογισμὸς τῆς κατοχῆς:—1100 οἰκογένειες ὁμήρων, - 114 οἰκογένειες ἐχτελεσμένων κι' ἐξαφανισμένων, - 104 πυρπολημένες μπαράγκες συθέμελα, - 2.500 βαρεῖα ἀσθενικὰ παιδιὰ! (Σ' αὐτοὺς προσθέτομε σήμερα ἄλλους 500, ξορισμένους στὸ Τομπρούκ. Αὕτῃ ἢ τελευταία εἶνε ἀγγλικὴ ἀποστολή).

Πολέμησε, ναί ἢ ὄχι, κ. Τσῶρτσιλ, τὸ Δουρ-
γοῦτι ἐνάντια στὸ φασισμό ;

Μήπως χτυπήθηκε θανάσιμα ἀπ' τὸν κατα-
χτητὴ, γιατί θανάσιμα πολέμησε ;

Ἡ μήπως δὲν ἦταν αὐτὴ ἀντίσταση, ἀλλὰ ἦταν
ἀπλῶς... «κουκουέδες» ; Δύσκολο μυστήριον.

Ἦταν δὲν ἦταν στὸ Μενίδι ἀκόμα οἱ γερμα-
νοί, κι' οἱ καμένες μπαράγκες στήνουνταν κιό-
λας ὀρθιες ! Μὲ πυχίτσες, μὲ τὸ σάλιο, μὲ τὶς
ψευτιές, σὰν τὰ μυρμήγκια, ἀγγομαχοῦσαν νὰ
καλύψουν σὲ κάποια στέγη τὸ βασανισμένο κε-
φάλι τους. Κι' ὅ,τι καὶ στήθηκαν ὀρθές, μ' ἓνα
καινούργιο μπάμ, καὶ ξαναπάρτις χάμω !

Μόνο πῶς ἡ βολὴ εἵτανε τώρα ἄλλης μάρ-
κας. Ἀγγλική. Ἀντέχει ἄνθρωπος νὰ ξαναντι-
κρύσει τὸ δράμα τους ;

Κι' ὅταν εἶχε τὸν τελευταῖο τοῦ ἀγωνιστῆ
νεκρό, τὸ Δουργοῦτι, τὸν Τάκη Βαλιᾶνο, στίς
11 τοῦ Ὀχτώβρη, παραμονὴ τῆς λευτεριᾶς κι'
ὅλοι λέγανε : κρίμας ! λίγες ὥρες καὶ θὰ τὴ γλύ-
τωνε !, καὶ τούγραφε ἓνας συναγωνιστῆς τοῦ
ἀπάνω στὸ μνημα τοῦτο τὸ περίφημο : — «Σὲ στε-
φανώνει ἡ Πατρίς μὲ στέφανον ἑληᾶς, γιατί ἐν-
δόξως ἔπεσες ὑπὲρ τῆς Λευτεριᾶς, τὴν δόξα σου
ἤθελα κι' ἐγὼ ὁ Γιώργος Βασιλείου, κάτοικος
μὲν τοῦ Κουκακιοῦ, ἀλλ' ἐξ Ἀμαρουσίου» — (τὸ
ὄνομα τοῦ ζωντανοῦ εἶν' ἀλαγμένο, ἅς μὴν γυ-
ρέψει νὰ τὸν σκοτώσει κανεὶς !), τότε, ἦρθε καὶ
ὁ Δεκέμβρης μῆνας, κι' ὁ Τάκης δὲν εἵτανε πιά
«ὁ τελευταῖος τους νεκρὸς ἀγωνιστῆς...» Τώρα ;
— Θὰ ξαναρχίσουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴ μακάβρια
καταγραφή τους.

2).—Καλλιθέα.

“Υστερα στο κέντρο της Ἀθήνας συνεδριάζαν οἱ πολιτικάντηδες, καί κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τοῦ κατακτητῆ, δισμοιράζοντας μεταπολεμικὰ πόστα. Ἐκείνη τὴν ἴδια στιγμή, τὰ παληκάρια τῆς Καλλιθέας ξεκινοῦσαν. Ἀπὸ μιὰ μάντρα ξεταβάνωτη. Ἐκεῖ ἦταν τὸ στρατηγεῖο τους. Ἐκεῖ, κάτω ἀπ’ τὴ βροχή, καί κάτω ἀπ’ τ’ ἄστρα τ’ οὐρανοῦ, μοιράζανε καί τρώγανε τὸ ἀλάδωτο μπιζέλι, ἐπὶ δυό-μισε χρόνια ! Ἐκεῖ ἦταν καί τὸ ὄπλοστάσιο. Ὁ Μπαρμπαγιάνης, 2ος καπετάνιος τοῦ λόχου μᾶς βλέπει κάτω ἀπ’ τὰ γυαλιά του μὲ πολλὴ προσοχή.—«Ἐ νά, λέει, ἀπόδω-να ἄρποῦσαν τὰ παιδιὰ τὰ ὅπλα, καί ξεκινούσαμε». —Πόσα ὅπλα εἶχατε μπαρμπαγιάνη, καί πόσους πολεμιστές; Βγάζει μικρὰ χαρτάκια ποὺ τάχε θαμμένα στὸ χῶμα, ὅταν θὰ σκοτωνότανε, νὰ τᾶβρει ὁποῖος ἀπομείνει. Εἶνε γραμμένα μέρα τὴν ἡμέρα, τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα τῶν μαχῶν. —Τάδε τοῦ Μάη, ἐμεῖς, 6 πολεμιστές, 4 ἀραβίδες —ὁ ἐχθρὸς, τσολιάδες, μπουραντιᾶδες, πάνω ἀπὸ 300, χτύπησαν μὲ αὐτόματα.—Τάδε τοῦ Ἰούλη, ἐμεῖς, 15 πολεμιστές, 11 ἀραβίδες,—ὁ ἐχθρὸς, γερμανοὶ κι’ ὅλοι οἱ ἄλλοι, πόσοι εἶνε; τοὺς ξεφόρτωναν τ’ αὐτοκίνητα.—Τόσες Αὐγούστου, ἐμεῖς 50 πολεμιστές, μὰ ἔχομε ἐπιτέλους 1 αὐτόματο - ὁ ἐχθρὸς, 2.500 ἄντρες, χτύπησαν μὲ ὄπλοπολυβόλα καί μὲ τάνκς...».

—6 πολεμιστές, 4 ἀραβίδες, σὲ μάχη ἐνάντια σὲ 300 ! Τὶ Μεσολόγγι καί τὶ Ζάλογγο...—6 πολεμιστές 4 ἀραβίδες ἐνάντια σὲ 300 ! Αὐτὸ φτάνει.

Καί πῶς βγαίνατε πέρα, μπαρμπαγιάνη; τοῦ λές.—Ἐ δὲν ἦταν κι’ ἀδύνατο. Γνωρίζαμε καλὰ

τὸ ἔδαφος, ὁ πληθυσμὸς πέρα γιὰ πέρα ἦταν μαζί μας, κι' εἴμαστε ὅλοι ἀποφασισμένοι. Μ' αὐτὰ τὰ τρία μας πλεονεχτήματα εἴχαμε καλὴ πιθανότητα, 10 ἐνάντια σὲ 1000. Κι' ὅλα μας τὰ παιδιὰ ἦταν πάρα πολὺ καλά.

Ὁ...τάδε, ἦταν τριῶν ἡμερῶν ἐλασίτης. Ἀπὸ βραδὶς εἶχε τὴν πρώτη του συνεδρίαση. Τὸ πρωὶ εἶχε τὴν πρώτη του μάχη. Τὸν κύκλωσαν σὲ μιὰ γωνιά, τοῦ φώναζαν νὰ παραδοθῇ—«οἱ ἐλασίτες πεθαίνουν μὰ δὲν παραδίνονται» πρόλαβε κι' εἶπε, καὶ τὸν ξάπλωσαν. Κι' ὁμῶς ἦτανε μόλις 3 μέρες μαζί μας. Μᾶς ἦρθε κι' ἓνας ἀπ' τὶς φυλακές, μᾶς εἶπε, «θέλω δίπλα σας νὰ ξαναγίνω ἄνθρωπος» ἐμεῖς τὸν βαστάγαμε σὲ ἀπόσταση, δὲν εἴχαμε ἐμπιστοσύνη. Μὰ ὅταν φεύγανε οἱ γερμανοὶ καὶ πιάσαμε ἀποθήκες τους καὶ ὁ καθένας κάτι κράτησε, μικρὸ πρᾶμα, γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἦταν ὁ μόνος ποὺ δὲν ἄγγιξε μήτε καρφίτσα. Τὸ ἐλασίτικο ὄπλο τὸν μετέπλασε».

Ἐκεῖ ἦταν κι' ὁ Παναγῆς, ποὺ ἐχτελέστηκε, καὶ ζεῖ! 20 Χαϊδαριῶτες στήθηκαν μπρὸς στὸν τοῖχο ἐνὸς Καλιθιώτικου σπιτιοῦ. Κατὰ τριάδες τοὺς χτυποῦσαν, καὶ τὰ ἐπόμενα σωριάζουνταν πάνω στὰ προηγούμενα κουφάρια. Πῆρε 3 σφαῖρες στὴν κοιλιά καὶ 2 στὸ στήθος, μόνο ἡ χαριστική βολὴ κατὰ σύμπτωση δὲν τὸν ἔπιασε, νὰ νιώθει τὰ ζεστὰ αἷματα τῶν ἄλλονῶν νὰ τοῦ τρέχουν στὴ μούρη, στὰ μάτια, στὸ στόμα του... Μόλις στρίψαν οἱ γερμανοί, ξεγλύστρησε κάτω ἀπ' τοὺς νεκροὺς καὶ χώθηκε σὲ σπῖτι.—Καὶ δὲν τρελλάθηκες μπρὲ Παναγῆ, τοῦ λές, νὰ σοῦρθουν νεῦρα, νὰ χάσεις τὸν ὕπνο σου;—Μπάαα, λέει ἀπαθέστατα, δὲ μούρθε τίποτα, ὁ ἀγῶνας ἔχει ἀπ' ὅλα.

Ἐνα μνημεῖο στήθηκε σὲ κεῖνο τὸ δρομάκι στὸ

μέρος πούπεσαν οί 19 κι' ἔχει τὰ ὀνόματά τους. Ἀνάμεσά τους καί 3 Ρῶσοι. Ὁ ἓνας ἀπὸ τὸ Βελίκιϊ-Λοῦκι, ὁ ἄλλος ὑπερασπιστὴς τοῦ Στάλιγκραντ! Αἰχμάλωτοι τῶν γερμανῶν, δραπετεύσαν. Κι' ἦρθαν τώρα καί πέσανε, γιὰ τὴ λευτεριά τῆς Καλλιθέας! Γιατὶ ξέρουν πῶς ὁ ἀγώνας τοῦ δίκιου καί τῆς λευτεριάς, βρίσκεται σ' ὅλης τῆς γῆς τὰ σοκάκια.

Κι' ἐκεῖνα τὰ μονοροφάκια μας, τὰ φρούρια-κάστρα! Τὸ σπῖτι τῆς ὁδοῦ Μπιζανιοῦ στοῦ Χαροκόπου! Ἐκεῖ ὅπου κλείστηκαν τὰ 10 παληκάρια. Τοὺς κύκλωσαν οἱ γερμανοτσολιᾶδες. Σῶσαν τίς σφαῖρες τους καί φύλαξαν μιὰ τελευταῖα γιὰ τὸν καθένα, νὰ μὴν πέσουν στὰ χέρια τους. Σήκωσαν μόνο ἄσπρη σημαῖα νὰ βγάλουν ὄξω τὴ σποιτονυκοκυρὰ μὲ τὸ παιδί τῆς νὰ μὴν κακοπάθουν, ὥστε ἀρχισαν ν' αὐτοχτονοῦν, κι' ὁ ἓνας λέει, ἐγὼ πρὶν πεθάνω ἔχω ἀκόμα ἓνα καθήκον, - καταστρέφει τὸν ὅπλισμό, γιὰ νὰ μὴν πέσει στὸν ἐχθρό, μὰ γιὰ τὸν δέκατο δὲν ἀπομείνει σφαῖρα, τὸν τριγυρίζουν οἱ χαφιέδες, τοῦ φωνάζουν νὰ προδώσει νὰ τοῦ χαριστεῖ ἡ ζωή, — «Εἶμαι ἐλασίτης!», τοὺς λέει, καί πέφτει.

Κι' ἐσύ λές τώρα μὲ τὸ νοῦ σου: Εἶνε εὐκολο νὰ κάνεις τὸν καμπόσο, ὅταν περιμένεις γαλόνια καί τιμές. Εἶνε κάπως πιὸ δύσκολο νὰ πέφτεις στὸ κατόφλι ἑνὸς ἀνώνυμου μικροῦ σπιτιοῦ, ἀνώνυμος κι' ἐσύ ἀφανὴς φρουρός, τοῦ κατασυκοφαντημένου ΕΛΑΣ.

Κι' ἐκεῖνο τὸ ἄλλο φρούριο - κάστρο τοῦ Ὑμητοῦ; Μονοροφάκι πάλι πρὸς τὴν ἀνηφόρα. Ὅταν σοῦ χτίζαν τὰ θεμέλια σου, ποιὸς νὰ σοῦ τὸ προφήτεψε, τὸ ἡρωϊκό σου τέλος; Τρία ἐπονελασιτάκια σέ δοξάσανε. Ἀπ' τίς 9 τὸ πρωὶ ὡς τίς 5 τ' ἀπόγεμα βάστηξαν μέσα - κεῖ κλει-

σμένα. Τὰ νταβάνια τινάχτηκον ἀπ' τὰ φονικά
 ὄπλα ποὺ τὸ χτυποῦσαν ὀλοῦθε, οἱ μεσότοιχοι
 ὑποχώρησαν, τὰ ἤλεκτρικὰ καλώδια ξυλώθηκαν
 καὶ κρέμονται τώρα σὰ σταλαχτίτες. μὰ ἡ καρ-
 δια 3 παιδιῶν ἀκόμα βαστοῦσε. Μόνο ὅταν
 ἔλειψε ἀπ' τὸ σπῖτι κάθε πνοὴ ζωῆς, τότε τὸ πά-
 τησαν οἱ ἀρουραῖοι. Ποιοί; Ποιοὶ ἄλλοι; Τσο-
 λιᾶδες - χωροφύλακες κι' ἀπὸ ἀντίκρυ, παρα-
 μονεύοντας νὰ ἐπιπέσουνε γιὰ ἐνίσχυση, οἱ γερ-
 μανοί. Ἡ τριανδρία τοῦ Ράλλη ἐν δράσει!
 Τὸ πάτησαν, βγάλαν τὰ πτώματα ἀπ' ἔξω στο
 χωράφι, ἀπάνω στο χῶμα, καὶ κουβάλησαν αὐ-
 τοκίνητα καὶ πῆγαν κι' ἦρθαν τρεῖς φορές καὶ τ'
 ἄδειασαν ὅλο. Ἀκόμα καὶ τὶς τάβλες τοῦ πατώ-
 ματος, ποὺ εἶχε σουρώσει ἀπάνω τους τόσο αἷμα
 καὶ τόση ἀγωνία, τὶς ξερίζωσαν καὶ τὶς πήρανε.

Ἐκεῖ ποὺ πρωτακούμπησαν τὰ νεκρὰ παλη-
 κάρια στο χωράφι δίπλα, ἀπάνω στο χῶμα, ὁ κό-
 σμος ἔβαλε γύρω - γύρω πετραδάκια σὲ σχῆμα
 τοῦκαθενὸς τοῦ κορμιοῦ, καὶ στο μέρος πρὸς τὸ
 κεφάλι, λουλουδάκια. Ἀπ' ὅλες τὶς ἐπιγραφές
 καὶ τὰ νεκρώσιμα ποὺ τὸ διακοσμίσανε ἔχτοτες
 τὸ θρυλικὸ σπῖτι, τὰ μνηματάκια ἐκεῖνα τὰ παι-
 διάστικα ἐνὸς ἀνώνυμου λαοῦ ποὺ ἀγκαλιάζει
 τοὺς νεκροὺς του τοῦ ἀγῶνα, εἶνε τὸ πιὸ συγκι-
 νητικὸ πράμα ποὺ ἀπόμεινε. Περπατᾶς ἀνίδεος,
 μόλις πῶς φαίνονται ἀπ' τὴ γῆ, μὰ κάποια ζων-
 τανή σκιὰ βρίσκεται πάντα νὰ περπατοκινιέται
 γύρω τους, σὰ νεκροθάφτης - φύλακας, καὶ σὲ
 προλαβαίνει - «μὴν πατήσεις γιὰ τὸ θεό! εἶναι
 τὸ αἷμα τους!»

3).—Καισαριανή.

Πᾶμε τώρα κι' ἄλλοῦ. Βορειονατολικά. 47 ἔνοπλες ἐπιδρομές εἶχε ἡ Καισαριανή στὸ διάστημα τῆς κατοχῆς. Τὰ περιώνυμα ἐκεῖνα «ντού» τῶν γερμανοτσολιάδων. Ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα, ἔθαβε μὲ τὸ φτυάρι τὰ νεκρὰ παιδιὰ τῆς τῆς πείνας καὶ τῆς στέρησης. Μὰ ἀντήχησε τώρα τὸ σάλπισμα, καὶ βγῆκε στὸν ἀγῶνα. Ἐπὶ ποδὸς πολέμου 3 χρόνια ὀλόκληρα ἔζησε ὁ πληθυσμός τῆς, πολέμου σὲ ρυθμὸ ποῦ ἀπ' ὥρα σ' ὥρα ἐπιταχυνότανε.

Πρώτη ἐπιδρομὴ τσολιάδων, ἄοπλος κόσμος, μὲ βρυσιὲς ἀπάντησε στὶς σφαῖρες, καὶ προσπαθώντας ν' ἀχρηστέψουνε μὲ πέτρες τὰ λάστιχα στὰ αὐτοκίνητα. Ὑστερα τὸ μεγάλο «ντού» τοῦ Ἀπόλωνα, ὁ ἀγαπημένος τῆς Καισαριανῆς, γραμματέας τοῦ Κ.Κ.Ε., ἐκεῖνοι οἱ «γραμματεῖς» ποῦ ὅτι κι' ἔπερναν τὸ δοξασμένο πόστο, ἤξεραν πῶς τοὺς περιμένει ὁ θάνατος !... Ὁ Ἀπόλωνας κυκλώθηκε μὲ τοὺς συντρόφους του, τραβήχτηκαν στὸν Ὑμηττό, σώθηκαν τὰ πολεμοφόδια, βρῆκε ὕστερα ἀπὸ μέρες ὁ κόσμος τὰ κορμιά τους στὴν πιὸ ψυλὴ κορφή, λυωμένα ἀπ' τὰ χτυπήματα τῶν ὀλμων. Ὑστερα οἱ 5 Ἐπονῖτες πούδωσαν μάχη μ' ἓνα τάγμα. Τοὺς κύκλωσαν σὲ σπίτι, σώθηκαν κι' αὐτουνῶν οἱ σφαῖρες, τοῦ Σταύρου, 17 χρονῶν, τοῦ σκίσαν οἱ τσολιάδες τὸ κεφάλι μὲ τὸ σκεπάρνι. Σ' ὅλους βγάλαν τὰ μάτια σὰν πεταλίδες, χορεύανε τριγύρω τους σὰν κανίβαλοι οἱ τσολιάδες, ὁ κόσμος ὅλος ἐβαστοῦσε τὴν ἀναπνοή του, κι' ὕστερα οἱ μᾶνες ποῦ τὰ πέρνανε, ἔτσι πῶς στάζαν ἀπ' τὸ αἷμα τους, καὶ τάθαβε ὁ πληθυσμός, κι' ὕστερα ἡ Καισαριανὴ γιὰ νύχτες δέν ἔκλεισε μάτι..

47 ἔνοπλες ἐπιδρομές ! ποῦ νὰ φᾶς καὶ νὰ κοιμηθεῖς ! νεκροὺς εἶχες νὰ θάβεις, παληκάρια νὰ κρύβεις, τραυματίες νὰ δένεις, ποῦ νὰ φᾶς καὶ νὰ κοιμηθεῖς ! πόλεμο εἶχες νὰ ἐτοιμάζεις ! Μόλις τέλειωνε ἡ μάχη ἐτοιμαζόσουνα γιὰ τὴν ἐπόμενη. Βγαίνανε τὰ χουνιά, πληροφοροῦσαν καὶ καθοδηγοῦσαν, ὁ πληθυσμὸς μάζευε τρόφιμα γιὰ τοὺς πολεμιστές, ἡ ΕΠΟΝ τραγουδοῦσε, ἦταν ἓνα ἀπερίγραφο σὲ ἡρωϊσμό πανηγυρι...47 ἐπιδρομές. Μὲ πολυβόλα καὶ κανόνια. Κι' ὁμως ποιὸς λύγισε ; οὔτ' ἓνας ! Κλαῖγαν οἱ μᾶνες βέβαια, μὰ ἂν εἶχανε κι' ἄλλα παιδιὰ, κι' ἐκεῖνα θὰ τὰ δίναν. Αὐτὸ πάει νὰ πεῖ : ἀγῶνας τοῦ λαοῦ !

Τρία χρόνια τὸ ἴδιο βιολί. Κι' ὥστόσο δὲν ὑποτασόταν ! Μιὰ φοῦχτα πρᾶμα ἓνας λαός, καὶ νὰ μὴν προσκυνᾷ τὸν νικητὴ τῆς Εὐρώπης ! Μήτε τοὺς νιόπιους τοῦ ἐκπρόσωπους ! Ποῦ βασιζόταν ! Ἦτανε τόσο πιὸ ἔξυπνος ἀπὸ πρωθυπουργοὺς καὶ ἐπιστήμονες, ποὺ ἦταν τόσο σίγουροι γιὰ τὸ αἰώνιο τοῦ φασισμού ; Τρελλὸς ἀπὸ μανία ὁ Πλυτζανόπουλος τηλεφωνοῦσε στὸ Ράλλη ; «Νὰ τὴν κάψω ἐπιτέλους τὴν Καισариανή ;». «Κάμε τὴν ὅ,τι θέλεις», ἀπαντοῦσε ὁ Γκαουλάιτερ. Κι' ἔκαψαν ὅ,τι πρόλαβαν. Ἔβαλαν δηλαδὴ φωτιά στίς ξύλινες μπαράγκες. Κοίτουνται τώρα τὰ ἐρείπια ὅπως εἶνε στὴ Δῆλο καὶ στὴν Πομπηῖα, πέτρες μόνο σωροὶ σύριζα ἀπ' τὸ χῶμα, χάσκουνε τὰ ὑπόγεια σὰ στόματα ἀνοιχτά, κρέμουνται δίχως στήριγμα οἱ πέτρινες οκαλίτσες τους, τὰ γυαλικά τὰ πιᾶτα τους ψιλά - ψιλά συντρίμια ἀστράφτουνε στὸν ἥλιο, καὶ μόνο ποῦ καὶ ποῦ κανένα κουρελάκι ἀπὸ ροῦχο δείχνει πὼς χτές ἀκόμα ἦταν ἐδῶ ζωὴ. Οἱ τσο-λιᾶδες ἐμπόδιζαν τίς ἀντλίες νὰ σβύνουν τὴ φω-

τιά, ἐμπόδιζαν τὸν κόσμον νὰ σώσει τὰ στρωσίδια του... 76 παράγκες πυρπολήθηκαν. Κάηκαν καὶ γυναῖκες μέσα ζωντανές.

Κι' ὅμως. Τὴν ἴδια ὥρα ποὺ ὁλος αὐτὸς ὁ πληθυσμὸς ἀγγομαχοῦσε δίπλα μας, προσπαθώντας νὰ ξεψυχήσει γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας συνομωτοῦσε νὰ τὸν ἐξοντώσει. Συνομωτοῦσε ψάχνοντας τὸν καλλίτερο τρόπο νὰ τὸν ξανασκλαβώσει πάλι, ὕστερα ἀμέσως ἀπὸ τὸ ξεσκλάβωμα, ξεσκλάβωμα ποὺ ὁ ἴδιος τὸ κέρδισε, δίνοντας καὶ τὰ στρώματά του, καὶ παιδιὰ του, καὶ τὴ ζωὴ του.

Ὅλοι αὐτοί, μικροὶ μεγάλοι, ζωντανοὶ καὶ νεκροί, ντουνιάς ὀλάκερος, γυμνοὶ καὶ πεινασμένοι, κυνηγημένοι ἀλλὰ ἀδούλωτοι, εἶναι ποὺ πῆραν τὴν ἐπωνυμία, τὸ 1945, «κουκουέδες». Αὐτοὺς τοὺς ἴδιους ξαναχτύπησαν τὰ ἐγγλέζικα τάνκς. «Ἀπὸ ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος», ἔλεγε τὸ βρετανικὸ ἀνακοινωθέν.

Σὲ τούτη τὴν περίπτωσι δὲ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πεῖ μ' εὐκολία, ποιὸς ἦταν τὸ μεγαλύτερο θῦμα: ἡ Καισαριανὴ ποὺ ξαναχτυπήθηκε, ἢ ὁ Ἀγγλος στρατιώτης πούπεσε στὴν παγίδα ποὺ τοῦ στήσανε, ξαναχτυπώντας τὴν Καισαριανή... (Ἦταν παρήγορο γιὰ μᾶς ὅταν τυχαῖα ἓνας, ἄγγλος, μᾶς εἶπε πὼς ἂν κι' ἔλαβε μέρος σ' ὅλες τὶς μάχες, δὲν ἔριξε οὔτε μιὰ φορὰ ἐνάντια στὸν ΕΛΑΣ).

Ἔτσι πεθαίνανε οἱ «κουκουέδες».

Στὴν Καισαριανὴ εἶχαν καὶ τὸ Σκοπευτήριο. «Θυσιαστήριο Λευτεριᾶς». Ἔτσι τόπε ὁ λαός.

Ὁ πλατὺς δρόμος σὲ φέρνει μπροστά του. Εἶναι ἓνα δάσος ἀπὸ κυπαρίσια. Τὸ παλὸ σκο-

πευτήριο τοῦ στρατοῦ. Μιά ἀνατριχιαστική σιωπή τὸ τριγυρίζει ὅπως σκεπάζει ἡ σιωπή ὅλα τὰ φοβερὰ πράματα. Ἐπιγραφές σὲ πληροφοροῦν - «πέσανε τραγουδώντας γιὰ τὴ λευτεριά καὶ τὴ λαοκρατία». Τόξα σὲ ὀδηγοῦν : «πρὸς τὸ ἱερὸ μνημεῖο». (Αὕτῃ τῇ στιγμῇ μαθαίνομε πὼς ἡ «ἀπελευθερωμένη Ἀθήνα» μὲ τὰ κρυφὰ χερᾶκια τῶν ὀργάνων της, ὅλ' αὐτὰ τὰ μνημεῖα τοῦ ἀγῶνα τὰ σύλησε, ἄλλα ἀσβεστόνωντας τὶς ἐπιγραφές, ἄλλα κατεδαφίζοντάς τα). Περνᾷς τοὺς στριφτοὺς δρόμους, καὶ φτάνεις στὸ μεγάλο περίβολο. Ἐκεῖ ἀντίκρυσαν τὸν κόσμο γιὰ τελευταῖα φορὰ τὰ πλήθη οἱ κατάδικοι Ἀθήνας καὶ Συνοικισμῶν. 1500 ; 2000 ; Περισσότεροι ; Ἀκόμα δὲν ξέρεις κανεῖς. Στατιστικές δὲν ἐκρατήθηκαν. Κανεῖς δὲν τοὺς μετροῦσε... Ἀντίκρυ σου ὑψώνεται ὁ φοβερὸς τοῖχος. Ὁ τοῖχος τῆς Καισαριανῆς ! Πέρασε κιόλας μὲς στὴν Ἱστορία, δίπλα στὶς πανανθρώπινες τραγωδίες τῶν λαῶν... Ἐκεῖ τοὺς ἔστηναν μπρὸς στὸ χαντάκι. Γυμνοὺς τοὺς ἐχτελοῦσαν γιὰ νὰ σώσουν νὰ πάρουν τὰ ροῦχα τους. Μιά βρῶμα ἀπαίσια ἀναδίνεται μέσα ἀπ' τὸ χαντάκι καθὼς τὸ δέρνει ὁ ἥλιος. Εἶνε ἡ βρῶμα ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ τὰ μυαλὰ ἀγωνιστῶν. Ἦταν κι' Ἕλληνας φύλακας π' ὃ τὸν εἶχαν οἱ γερμανοὶ νὰ καθαρίζει κάθε μέρα τὰ μυαλὰ καὶ τὸ αἷμα. Τοῦ μιλεῖς τώρα, καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶνε σὰ ζαβωμένος. Βρίσκεται ἐκεῖ ἓνα τσόκαρο ποὺ τὸ φοροῦσε ἓνας φυλακισμένος, καὶ μιὰ τραγιάσκα ἐργάτη στὴ δεξιὰ γωνιά. Αὐτὰ εἶνε ὅλα κι' ὅλα ποὺ ἀπόμειναν, ἀπὸ τόσες ζωές, ποὺ πέρασαν ἀπὸ δῶ μέσα...

Πρῶι πρῶι στὶς 6 ἔσκιζε τὸν ἀγέρα ἡ στρίγγλι-

κη σφυριά, κι' ὁ κόσμος μ' ἐκείνη ξυπνοῦσε. Ἦταν ἡ ὁμοβροντία τοῦ ἐχτελεστικοῦ ἀπόσπασμα. Ξεσηκονόταν ὅλοι, πιᾶναν τὰ γύρω ὑψώματα, τραγουδοῦσανε οἱ κατάδικοι, ἀπαντοῦσε στὸ τραγοῦδι ὁ κόσμος, καὶ κάθε μέρα δόστου καὶ φτᾶναν τὰ μαῦρα καμιόνια, καὶ κουβαλοῦσαν μελλοθάνατους. Οἱ κατάδικοι πετοῦσαν στὸ πέρασμά τους τὰ μανικέτια τους, ἄλλος τὴ βέρα του, μιὰ κοπέλα τὸ δαχτυλίδι της, ἄλλη ξέσκισε λουρίδα ἀπ' τὸ ροῦχο της καὶ τὴν πέταξε, κι' ἀπάνω σὲ στρατσόχαρτα πετούσανε τίς διευθύνσεις τους καὶ τὰ τελευταῖα τους λόγια: «πεθαίνουμε μὲ τὸ γέλιο στὰ χεῖλια γιὰ τὴ λευτεριά καὶ τὴ λαοκρατία». Τ' ἀνατριχιαστικὰ αὐτὰ χαρτιά δόθηκαν στὶς οἰκογένειες, θὰ μπορούσαν νὰ φωτοτυπηθοῦν, νὰ τὰ δεῖ ὁ κόσμος.

Ὑστερα τὰ νεκρὰ κουφάρια τὰ στίβαζαν σὰν τὰ σφαχτάρια νὰ τὰ θάψουν ἄλλοι. Τὸ αἷμα ἔπηζε στὸ δρόμο, ὅλες οἱ στράτες γύρω - γύρω ρουφήξανε ρουφήξανε αἷμα, κι' ἔχουνε κάμει σὰ μιὰ κροῦστα, κι' εἶνε καὶ ποῦ καὶ ποῦ σκασμένες, πῶς σκᾶ τὸ χῶμα ποῦ ποτίστηκε ἀπὸ πολλὴ βροχή...

Ὑστερα στὴν 1η τοῦ Μάη ἡ ἐχτέλεση τῶν 200 «κουμμουνιστές», ἔλεγε τὸ γερμανικὸ ἀνακοινωθὲν· γίνηκε ἀργὰ τὸ πρωί. Τρέξαν ὅλοι οἱ γύρω συνοικισμοί, ἦταν μιὰ φοβερὴ λιτανεία. Ἔτσι καὶ στὴν Ἀρχαία Τραγωδία σίγουρα τὰ πλήθη συνοδεῦαν τοὺς νεκροὺς τους... Ὁ κόσμος χυμοῦσε ν' ἀρπάξει τὸ χῶμα κοκινισμένο ἀπὸ τὸ αἷμα τους, ἄλλος κουβαλοῦσε λουλούδια, «κἀτάρα καὶ ἀνάθεμα» βούϊζε στὸν ἀγέρα ἀπὸ χιλιάδες στόματα, τὰ λόγια τάπερνε ἡ ψιλὴ κορφή τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ τὰ ξανάδινε πιὸ πέρα...

Ὑστερα οἱ τελευταῖοι 50 μέσα στὸν Σεπτέμ-

βρη, «κομμουνιστές» ἔλεγε τὸ γερμανικὸ ἀνακοινωθὲν - ποὺ ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ παιδάκια 12 χρονῶν. Ἐκεῖνο τὸ πρωὶ ἡ Kaisarīanē ξύπνησε μὲ τὸ ἡρωϊκὸ τραγούδι τοῦ Ἐθνικοῦ μας ὕμνου. Ὁ ἦχος τῆς μπότας τοῦ κατακτητῆ τοὺς ἔδωσε νὰ καταλάβουν. Ἦτανε πάλι μελλοθάνατοι, τοὺς φέρνανε, καὶ τραγουδοῦσαν... Ὑστερα 5 ποὺ φέραν κι' ἐχτέλεσαν ἓνα πρωὶ γιὰ ἐκδίκηση, ἐκεῖ, μὲς στὴ μέση τοῦ δρόμου, δίπλα στὴν πλατεῖα, μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ πήγαινε στὴ δουλειά του. Τὸ τί ἔχει εἰδωμένα ὁ κόσμος αὐτός, εἶνε ἀπίστευτο!

Τώρα ὁ πληθυσμὸς μᾶς λέει τὸ παράπονό του. Μπροστὰ σ' αὐτὰ τ' ἀνατριχιαστικὰ θεάματα, κάποτε καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Οὔννοι ἔσκυβαν μὲ κάποια ντροπὴ τὸ κεφάλι. Μιὰ μέρα μάλιστα, σὲ μεγάλη ἀμηχανία τους, ποὺ πρόσφεραν σὲ παιδάκια, καραμέλες. Ὅμως οἱ χωροφύλακες καὶ οἱ τσολιάδες ποὺ βόηθαγαν στὸ ἀνεβοκατέβασμα τὰ πτώματα, δὲν ἔπαβαν οὔτε στιγμὴ τὸ ἐνθουσιασμένο τους τραγούδι... Αὐτοὶ οἱ ποταμοὶ τὸ αἷμα εἶνε ποὺ μᾶς χωρίζουν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους.

Τώρα μὲς στὶς πλατεῖες καὶ τοὺς δρόμους της ἔχει ἡ Kaisarīanē τὰ μνήματα τῶν παιδιῶν της πούπεσαν στὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸν κατακτητῆ. «Γιώργης τάδε λοχαγὸς τοῦ ΕΛΑΣ, σκοτώθηκε στὶς τάδε». Οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς νεκροὺς ὁλότελα ἀνακατευτῆκαν. Γιατὶ ὁ πόθος γιὰ τὴ λευτεριά ποὺ φτάνει μέχρι θάνατο, εἶνε κάτι πολὺ ἀπλὸ γιὰ τοὺς Kaisarīanīōtes. Στὴ λεωφόρο Kaisarīanēs στέφανα καὶ λουλούδια ποὺ ἀδιάκοπα ἀνανεώνονται, σκεπάζουν ἓνα παληκάρι. Λοχαγὸς τοῦ ΕΛΑΣ. Ὁ πατέρας τοῦ λοχαγὸς τῶν τσολιάδων. Πῆραν μέρος στὴν ἴδια μάχη σ'

ἀντίθετο στρατόπεδο. Κι' ὁ ἐλασίτης ἔπεσε, ἀπὸ τῇ σφαῖρα τοῦ τοολιᾶ, ποῦ ὁ πατέρας διοικοῦσε.

Σήμερα, 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1944, ἡ Καισαριανὴ θάβει τὸν τελευταῖο της νεκρό. Μανώλης Καραμπέτσος, λοχαγὸς τοῦ ΕΛΑΣ, σκοτώθηκε στὸ Κακοσάλεσι στὶς μάχες μὲ τοὺς γερμανοὺς ὅταν τοὺς κυνηγοῦσε ὁ ΕΛΑΣ, ἀποθῶντας τοὺς ἀπ' τὴν Ἀττική. Μὰ ἡ Καισαριανὴ τὸν ἤθελε, τὸν ξέθαψαν καὶ τῆς τὸν φέραν. Ὁ κόσμος τὸν ἔχει γιομίζει λουλούδια. Τρία μικρὰ ταμπούρλα χτυποῦν ρυθμικὰ τὸ πένθος. Προχωρεῖ μὲ τὸν ἴδιο ρυθμὸ ὁ λαός. Ἡ μάνα τοῦ κουκουλωμένη στὸ μαῦρο μαντίλι, τὴ μεταφέρει ἓνα αὐτοκίνητο μὲ κόκκινη σημαῖα. Γιατὶ ὁ Μανώλης εἶνε στέλεχος τοῦ Κ.Κ.Ε. Σήμερα ἡ Καισαριανὴ δὲν θάβει μόνο τὸν τελευταῖο της νεκρό. Θάβει τὸ Φασισμό ποῦ ἐνίκησε. Τὴν μπότα τοῦ κατακτητῆ, ποῦ μὲ τὰ νύχια της ἐξέσκισε. Σ' ὅλων τὰ πρόσωπα αὐτὸ βλέπεις.

Σήμερα, τέλος τοῦ Ὀχτώβρη 1944, ἡ Καισαριανὴ κάθεται στὰ κατόφλια της καὶ χαίρεται τὸν ἥλιο. Χαίρεται τώρα καὶ τὴ Λευτεριά! Τόση ἡσυχία στοὺς δρόμους της, πῶς νὰ μπορέσεις νὰ πιστέψεις πῶς πέρασε ἀπὸ πάνω της τόση φρίκη καὶ ἡρωϊσμός... Γιατρεύει τώρα, ἀγάλι-ἀγάλι, τὶς βαθειὲς πληγές της, τὰ παληκάρια της τὰ λαβωμένα τοὺς ἀπ' τὸν ἀγῶνα τοῦ κατακτητῆ κορμιά. Στοὺς δρόμους της βλέπεις ἀκόμα συρματοπλέγματα κουλουριασμένα τῆς τελευταίας μάχης. Στὰ σπίτια της τὶς τρύπες, παράθυρα ξεριζωμένα. Ἀπὸ δῶ πέρασαν τὰ πολυβόλα ντόπιων καὶ ξένων ἐχθρῶν. Στὰ δείχνουν μὲ καμάρι. «Ἄ! σὰν κι' ἐμᾶς...» σοῦ λένε. Τί πάει νὰ πεῖ, καταλαβαίνεις : - 4 χρόνια πείνα καὶ μάχη - 4

χρόνια μάχη κι' αντίσταση. Σ' ἔκαψε τὸ μπα-
ροῦτι, ἀτσάλινη Καισαριανή, μὰ ἡ καρδιά σου,
μὴ φοβᾶσαι, ἐνίκησε! Καλὰ στὰ λέει ὁ ποιητὴς
σου πούφτιαξε τὸν ὕμνο σου.

«Γειά σου χαρά σου λεύτερη κι' ἡρώϊσα γειτονιά
δόξα στὰ παληκάρια σου, δόξα καί στὸ λαό σου
ὥς κάθε βράδι ἀσώπαστα μιλοῦνε τὰ χουνιά,
καί τῆς Ἀθήνας ἡ καρδιά χτυπάει ἀπ' τὸν ἀχό σου».

Μὰ πρωτοπόροι στὸν ἀγῶνα τῆς ἀπελευθέ-
ρωσης, πρωτοπόροι θέλουν νὰ βρεθοῦν καὶ στῆς
ἀνοικοδόμησης τὴν προσπάθεια. Ἀπὸ τὴ μιὰ
τοὺς βλέπεις τώρα νὰ σκαλίζουν στὰ μάρμαρα
τὰ νεκρὰ παιδιὰ τους, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη χαρά
ζουντὰ σχέδια γιὰ ἀνοικοδόμιση καὶ πολιτισμό.
—«Γιατί νὰ κατεβαίνομε στὴν Ἀθήνα; σοῦ
λένε—θάχομε λέσχες, θέατρο...».

Πάνω πού τόλεγαν αὐτό, τοὺς πέτυχε τὸ
Ἑγγλέζικο κανόνι.

40 ΗΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑ, ΚΑΙ ΚΑΤΟ- ΧΗ, ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ, ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

3 Δεκεμβρίου 1944. Στὴν πλατεῖα Συντάγ-
ματος χιλιάδες λαὸς διαδηλώνει σὲ ἀπόλυτη
τάξη. Μὲς στὴν ἀνθρωποθάλασσα συναντιόμα-
στε μὲ τὸ Γιώργη, τὸ δικηγόρο, 3 χρόνια τὸν ἤξε-
ρα, ἔτσι λέγεται. Τρελλὸς ἀπὸ χαρὰ μ' ἀγκαλιά-
ζει:—«Τώρα μπορῶ νὰ τὸ φωνάζω! δὲ φοβᾶ-
μαι πιά! εἴμαστε ἐλεύθεροι! δὲν μὲ λέν Γιώργη,
λέγομαι...» Δίπλα ἀπὸ τ' Ἀνάχτορα ἀστυνομι-
κοὶ καὶ φασίστες μᾶς πυροβολοῦν στὸ ψαχνό.
Κορίτσια δείχνουν τότε τὰ στήθεια τους καὶ

τοὺς φωνάζουν : βαρᾶτε ἐδῶ ! εἵμαστε ἄοπλοι ! Καὶ οἱ φασίστες τὰ βαροῦν. Τοῦ Γιώργη τ' ὄνομα ἀκόμα δὲν τόμαθα, οἱ νεκροὶ πέφταν τώρα γύρω-τριγύρω μας ἕνας-ἕνας χάμω, σὰ σπουργίτια.

Τότε ἀπὸ μυριάδες στόματα ἀκούστηκαν τοῦτα τὰ λόγια καὶ ταυτόχρονα γίνηκαν τοῦτες οἱ πράξεις, ποὺ συνεχίστηκαν 33 μέρες στὴν Ἀθήνα καὶ 6 βδομάδες στὴν ὑπολοιπὴ χώρα.

— Ὁ πόλεμος ! Ὁ πόλεμος ! Ἦρθε πάλι ὁ πόλεμος ! Μᾶς σκότωσαν τὸν ἄοπλο λαό μας ! Στὸ αἷμα τοῦ μουλιάσαμε τὰ λάβαρά μας ! Στὸ αἷμα τοῦ βουτύξαμε τὰ δάχτυλα καὶ γράψαμε ἐκδίκηση ! Ὁ πόλεμος ! Ὁ πόλεμος ! Ἡ ἀντίσταση συνεχίζεται ! Τὰ ὅπλα μας ! Τὰ ὅπλα μας ! Χτυπήστε τὶς καμπάνες ! Βαρέσετε τὶς σάλπιγγες ! Νὰ φωνάξουνε τὰ χουνιά ! Νὰ βγοῦν τὰ συνεργεῖα ! Γιὰ τὸ λαό μας ! Τὸ δίκηο καὶ τὴ λευτεριά ! Οἱ Ἀσφάλειες παραδίνονται ! Οἱ πουλημένοι ξαναπουλιοῦνται ! Οἱ παραστρατημένοι ἔρχονται μ' ἐμᾶς ! Σὲ 3 μερόνυχτα τὶς φάγαμε τὶς φασιστικὲς χωροφυλακὲς ! Ἀκόμα λίγο κι' ὁ λαὸς θὰ γίνεῖ νοικοκύρης στὸν τόπο του ! Οἱ ἀντιφασίστες θ' ἀνασάνουν γιὰ πάντα ! Οἱ δοσίλογοι θὰ τιμωρηθοῦν ! Τὰ ξυπόλυτά μας θὰ παπουτσωθοῦν ! Τὸ στρατόπεδο θὰ διαλυθοῦν ! Οἱ φυλακὲς θὰ γίνουν φροντιστήρια !

Ὅμως ὁ Σκόμπυ ἐξέδωκε τὴν περιώνυμη διαταγὴ του : « Ἄν δὲν καθίσετε φρόνιμα, δὲν θὰ ὑπάρξουν τρόφιμα γιὰ τὸν ἐλληνικὸ λαό ».

— Δὲ θέλομε κονσέρβα ! « Δὲ μᾶς τρομάζουνε τοῦ Σκόμπυ τὰ φουσαῖα, ὅπως δὲ μᾶς τρομά-

ξανε γερμανικά σπαθιά!» 'Ελευθερία θέλομε !
 'Εδῶ εἶνε ἡ φωνή τοῦ ΕΛΑΣ ! "Οποῖος μπορεῖ
 νὰ βρεῖ ἓνα ὄπλο, νὰ τὸ πιάσει ! 'Ο κόσμος τρέ-
 χει νὰ βρεῖ ἓνα ντουφεκάκι. 'Εδῶ εἶνε ἡ φωνή
 τοῦ ΕΑΜ συνεργεῖο γιὰ τρόφιμα : "Οποῖος μπο-
 ρεῖ νὰ δώσει γιὰ τὸ λαό μας, νὰ δώσει ! 'Ο κό-
 σμος βγάζει τὴν ψυχὴ του καὶ τὴ δίνει. 'Εδῶ ἡ
 ΕΠΙΟΝ συνεργεῖο τοῦ Τύπου: "Οποῖος μπορεῖ νὰ
 γράφει νὰ μοιράζει, νάρθει ! 'Ο κόσμος τρέχει
 ἀπὸ παντοῦ νὰ βοηθήσει.

Τότε ὁ Σκόμπυ ἔδωκε ταχτὴ προθεσμία γιὰ
 τὴ διάλυση τοῦ ΕΛΑΣ.

Γύρω ἀπ' τὸ μηχανοστάσιο τῆς Καλλιθέας, τὰ
 ἐγγλέζικα τάνκς καρδοκοῦν, ἀπειλητικά. 'Η
 προθεσμία λήγει τὰ μεσάνυχτα. Τὰ ἐγγλέζικα
 τάνκς παρακολουθοῦν. Τότε ἓνα λεφοῦσι ἄρχισε
 νὰ διαγράφεται ἀπ' ἀντίκρου τους, νὰ κατεβαίνει.
 «'Εχθρὸς ἐν ὄψει !». Τὰ ἐγγλέζικα τάνκς ἐτοιμά-
 ζουν τὸν ὀπλισμό. Τὸ κύμα προχωρεῖ. Εἶνε χι-
 λιάδες ! Χιλιάδες παρδαλές ! Οἱ ἐγγλέζικες λορ-
 νιέτες πρώτη φορὰ ἀντικρύζουν τέτοιον παράξε-
 νο ἐχθρικό στρατό ! Τὸ κύμα τώρα σιμώνει. Πλευ-
 ρίζει τὰ τάνκς. Κάνει κύκλο τριγύρω. Κι' ἀρχί-
 ζει νὰ χορεύει. Χορεύει γύρω γύρω. Τραγουδᾷ
 καὶ χορεύει. Τὰ φουστάνια κινουῦνται. Τὰ μαλ-
 λιά ἀνεμίζουν. Οἱ καρδιές φουντώνουν. Τρεῖς
 χιλιάδες γυναῖκες μπῆκαν καὶ σέρνουν τὸ χορό !
 «'Εμπρὸς ΕΛΑΣ γιὰ τὴν 'Ελλάδα τὸ δίκιο καὶ
 τὴ λευτεριά !» Οἱ καμπᾶνες χτυποῦν. Τὰ χουινὰ
 διαλαλοῦν. «'Υπερασπίσετε τὰ σπίτια σας». «Και-
 νούργια κατοχὴ μᾶς πλάκωσε !» Τὰ λόγια εἶνε
 οἱ σφαῖρες τους. 'Ο ρυθμὸς εἶνε τὰ πιστόλια.
 'Ο χορὸς ἐξακολουθεῖ. Οἱ ἀσυρματιστὲς στῶν
 τάνκς τοὺς μιναρέδες, πέρνουν δίνουν διαταγές.

Ἡ Καλλιθέα τότε ἀπομονώνεται: στὴ λεωφόρο Συγγροῦ οἱ ῥ'Αγγλοι περνοῦν ἀλυσσίδες! Δύο ἀπ' τὰ μεσάνυχτα. Ὁ χορὸς ἐξακολουθεῖ. Τὸ Βρετανικὸ Στρατηγεῖο ἐκνευρίζεται. Ζητᾷ λεπτομέρειες. Καὶ πέρνει τὴν ἀπάντηση:—«Δὲν μποροῦμε νὰ κάμομε τίποτα, 3 000 ἄοπλες γυναῖκες τραγουδοῦν καὶ χορεύουν τριγύρω στὰ τάνκς».

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ἐπαφὴ τῶν Βρετανικῶν ἐνόπλων, μὲ τὶς Ἑλληνικὲς δυνάμεις.

Σὲ λίγες μέρες, στὸν οὐρανὸ τῆς «ἐλεύθερης Ἀθήνας», ἀκούστηκε τὸ πρῶτο ὅλης τῆς ξένης κατοχῆς τόσο πολὺ δυνατὸ κανονίδι.—«Ἀπὸ ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος θὰ σᾶς χτυπήσουμε». Ἐλεγε ἡ βρετανικὴ προκήρυξη ποὺ ρίξαν τὰ βρετανικὰ ἀεροπλάνα. Καὶ τὸ βρετανικὸ ἀνακωινωθὲν σὲ λίγες μέρες ἔλεγε: Χθὲς ἐρρίφθησαν 2000 ὀβίδες εἰς τὸν χῶρον τῶν Ἀθηνῶν».

Δηλαδή στὰ κεφάλια μας.

Εὖγε.

—Οἱ ῥ'Αγγλοι! Οἱ ῥ'Αγγλοι! Μᾶς χτυποῦνε κι' οἱ ῥ'Αγγλοι! Φορτώσετε τοὺς τραυματίες μας στὰ καρότσια! Θάβετε τοὺς νεκροὺς στὶς αὐλές! Κάμετε τὰ σπίτια μας νοσοκομεῖα! Κόψετε τὰ σεντόνια σας νὰ σφίξομε τὰ αἵματα! Μόνο ἀπ' τὸ λαό μας περιμένει ὁ ΕΛΑΣ βοήθεια! Οἱ μηχανικοὶ στὰ ὁδοφράγματα! Μὲ τὰ χέρια σας σταματᾶτε τὰ βόλια! Στρώνετε χαλὶ τὰ κορμιά σας νὰ δυσκολεύετε τὴν πορεία τῶν τάνκς! Μὴ σᾶς τρομάζουν οἱ καινούργιοι κρότοι! Κι' αὐτοὺς θὰ τοὺς μάθομε, ὅπως εἶχαμε μάθει καὶ τοὺς κρότους τοῦ Φασισμού! Μὰ τώρα πέφτουν καὶ «ρουκετοβίδες»! Πέφτουν καὶ «φαναράκια» ποὺ κάνουνε τὴ νύχτα μέρα! Μᾶς ρίχνουν τώρα μὲ καινούργια ὅπλα! Κι' αὐτὰ θὰ τὸ μάθομε! Κι'

εἵμαστε ἡμεῖς γυμνοὶ μὲς στὸ χαλάζι τοῦ Δεκέμβρη, κι' αὐτοὶ γουνίτσα γύρω στὸ λαιμό! "Ἐχουν αὐτοὶ τὴ γούνα, κι' ἔχομε ἡμεῖς τὸ δίκιο! Κι' ἔχομε μὲ τὸ μέρος μας ὅλους τοὺς δημοκράτες τῆς γῆς! Ἀπὸ τοὺς δημοκράτες "Αγγλους ὁ κ. Τσώρτσιλ ζητᾷ ψῆφο ἐμπιστοσύνης γιὰ τὸ ἐλληνικὸ μακελιό! Τώρα οἱ δημοκράτες "Αγγλοὶ σίγουρα θὰ τὸν σταματήσουν! Οἱ δημοκράτες "Αγγλοὶ τό... κατάπιανε τὸ μακελιό τοῦ κ. Τσώρτσιλ στὴν Ἑλλάδα! - Χάθηκε τὸ λοιπὸν ἡ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ἀπ' τὸν κόσμο; - "Οχι δὲ χάθηκε. Κατοικεῖ ἄλλοῦ.

Καὶ τώρα «rule Britannia» - «Κυβέρνα δηλαδή Βρετανία». Κυβέρνα. "Όταν καὶ ὅπου μπορεῖς. Κι' ἀφοῦ τόσο σ' ἀρέσει. Φρόντιζε μόνο νὰ μαθαίνεις κάπως λίγο καλλίτερα τὸ πολὺ κοντινὸ παρελθόν τοῦ λαοῦ ποὺ πᾶς νὰ κυβερνᾷς. Τότε θὰ κυβερνοῦσες ἀσφαλῶς καλλίτερα. Ἀμποτες.

ΠΩΣ ΕΖΗΣΕ ΤΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΑΝΑ ΕΝΑΣ ΚΑΘΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΚΟΣΜΟΣ

Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, στὴν περιοχὴ Κολωνακίου, ποὺ συνορεύει ἀπόλυτα μὲ τὸ Βρετανικὸ Στρατηγεῖο, τὸν ἐλληνικὸ δοσιλογισμό, καὶ τὴν ἐκάστοτε στὸν τελευταῖον αἰῶνα βασιλικοφασιστικὴ ἰδιοχτησίᾳ μας, τὰ παληκάρια τῆς Δεξιᾶς εἶχαν τρυπώσει στὰ λαγούμια τους. Συνέρευσαν ἀπὸ παντοῦ, «συγκεντρωθέντες ἐπὶ τῷ αὐτῷ». Βοηθοὶ βασανιστὲς τῶν ΕΣ ΕΣ, ρουφίχτρες μόνιμες τοῦ ἐλληνικοῦ σπιτιοῦ, βυζάχτρες τοῦ ἐλληνικοῦ ψωμιοῦ, τὰ συνεργεῖα ποὺ χάρισαν πανέτοιμα ἀεροδρόμιά μας στὸν καταχτητὴ, οἱ γελοτοποιοὶ τους, οἱ ἐφημεριδογρά-

φοι τους, ὕπουργοί τους ταυτόχρονα καὶ καμαριέρες.

(Μόνο ἀνάμεσά τους σ' αὐτὴν τὴν περιοχὴ, βλέπεις μερικοὺς καὶ λές: κρίμα! Ἀξίες ποὺ ἂν βρισκόταν στὸ ἀπέναντι στρατόπεδο, θάκαναν θαύματα! Ἐκεῖ ποὺ εἶνε πᾶν χαμένες. Αὐτοί, ὅπως λένε οἱ Γάλλοι, «εἶνε ψυχές ποὺ αὐτοαγνοήθηκαν»).

Συνέρευσαν λοιπόν, καὶ πίσω τώρα ἀπ' τὰ κουρτινάκια, καὶ ἀνεπαίσθητα ἀνασηκόνωντάς τα, ἔσχατη ἴσως αὐτὰ θεωρούμενα προκάλυψη τῶν πυρῶν τοῦ Λυκαβητοῦ, κλείνουν κι' αὐτῶν τὰ στήθη ἀσφαλῶς πολλὲς προσδοκίες καὶ ριγόντας καημούς. Ἀφουκραζόμενες τὸ ἐλασίτικο πολὺ μακρυνὸ κανονάκι νὰ βάζει σ' ἀραιώτατα διαστήματα στὸ κέντρο, καὶ προφανέστατα μ' ἓνα σκοπὸ ἀπόλυτα ἠθικοσυμβολικὸ - τὰ κότσια του δὲν τὸ βαυκάλιζαν νὰ πάει γιὰ παραπάνω, — ἀφουκραζόμενες το οἱ κυρίες τους, πέφτανε στὸ «γλυκύ» τους, καὶ μὲ κραυγὲς τόσο γοερές, ποὺ ἀλλέως θάσκιζαν καρδιές, ἐνῶ στὴν παροῦσα περίσταση δὲ σούφερναν παρὰ τὸ αἴσθημα νὰ τίς πότιζες χαμομίλι, καὶ μὲ κραυγὲς λοιπὸν γοερές, θρηνοῦσαν τὴν Ἀθήνα «τους», ποὺ «τοὺς» τὴν ἐρείπωναν τώρα οἱ ἀλλόφυλοι, «Τουρκόσποροι, Βουργάροι, Ἡπειρώτες, Χιώτες, Καριῶτες, Πατησιῶτες, Πειραιῶτες, Θεσσαλονικεῖς», ὅλοι, - πλὴν τῶν ἀρείων γκαγκαρέων τῆς «Μεῖζονος Ἑλλάδας». Κι' ὁμως μὲ παράδοξο τρόπο, ἡ γοργοτρέμουσα ἀγανάχτηση σὰν μὲ μαγεία ἀνεκόπτετο, μόλις βάζανε μπρὸς οἱ γδοῦποι ἀπὸ τὸ κανονίδι τοῦ Λυκαβητοῦ. Ἐκεῖνο τὸ ἐγγλέζικο κανόνι ποὺ θά σάρωνε πᾶσα πνοὴ ἀπ' τὰ Ἐξάρχεια καὶ πέρα, κι' ἀπὸ τὸ Ζάπειο κι' ὕστερα. Ἐκεῖνο ποὺ, σὰν συνεργεῖο ἐργολαβικὸ, θά

σκοούπιζε τὰ ὑπολείμματα ἀπ' τὰ γερμανικὰ ἐρείπια τῆς Καισαριανῆς, ἀφίνοντάς τη τούτη τὴ φορά, χωράφι. Ἐκεῖνο τὸ κανόνι πού, ἐξαφανίζοντας τὴν ἄλλοτε ποτὲ λεγόμενη τοποθεσία «Περιστέρι», θὰ καθιστοῦσε τόσο ἀπρόσκοπτο τὸ ἔργο τῆς κατοπινῆς τυμβωρυχίας, νὰ παρουσιάσει δηλαδή κάθε ξεκοιλιασμένο θῦμα τῆς ἀγγλικῆς ἐν προκειμένῳ γαλήνης καὶ ἀταραξίας μπροστὰ στὴ σκανδάλῃ, «ἀγρίως σφαγιασθὲν ὑπὸ ἐλασιτῶν». Μόλις ἀκούγοντάς το λοιπὸν οἱ κυρίες τὸ κανόνι ἐκεῖνο, καὶ αὐτομάτως, τόσο ἡσυχάζαν, ὥστε φτάναν ἐμέσως νὰ νιαστοῦν ἀκόμα καὶ γιὰ τὶς μπουκλίτσες τους, τὶς μὲ τόση σκληρότητα ἐντούτοις ἐγκαταλειφθεῖσες, «ἐνεκα τῶν στασιαστῶν». Ἐνιωθάν τώρα ἐπιτέλους τὴν ἀσφάλειά τους σ' ἀτσάλινα χέρια.

Αὐτὰ γιὰ τὶς κυρίες. Ὅσο γιὰ τοὺς κυρίους τους, μὲ ἀναπάντεχο ἥρωϊσμό, μήτε τὴν ὥρα ποὺ τρυπώνοντας στὰ βαθύτατα θυρωρεῖα, λιποτάχτες τῆς κλάσης τους ποὺ εἶχε ἐσπευσμένα ἀπὸ τὴ νόμιμη κυβέρνηση κληθῇ, μήτε τὴν ὥρα κείνη δὲν ἐγκατέλειπαν τὴν ἐθνοσώστρα ἰδέα τῆς Μεγάλῃς μας Ἑλλάδας! Τότε, ἔτσι θεωρώντας τα, συλίσβην καὶ ἀθρόα στιβαγμένα, τόσα σφριγῶντα νιάτα, τὴν σάρκα διατηροῦντα τόσο ἀσθενῇ, τὴν δὲ φαντασίαν ὑπερμέτρως πρόθυμον, νὰ ροβολᾷ νὰ δρασκελίζει ὄρη καὶ βουνὰ νὰ ὀρμᾷ πλησίστιος νὰ πάρει τὸ λουτρό της στὸν Εὐβρο, τότε ἀκριβῶς κάποιος τοὺς εἶπε: —'Αμ' μὲ πορδές, ὅσο δυνατὲς νᾶνε, δὲ βάφουνται τ' αὐγά...Μὲ συγχωρεῖτε, ἀλλὰ εἶνε ἔκφραση πολὺ ἐλληνικὴ, καὶ δὲν ἀποφεύγεται. Τότε κι' ἓνας ἀξιωματικὸς τους, εἶπε μιὰ μεγάλη ἀλήθεια σὲ ὥρα ποὺ οἱ ἐπιχειρήσεις ἦταν ἀκόμα ἐντελῶς ἀβέβαιες, καὶ ἴσως θέλοντας κι' ὁ ἴδιος νὰ πᾶ-

ρει κουράγιο : — «Δηλαδή ἂν καταφέρουν τελικὰ οἱ κουκουέδες νὰ νικήσουν ὅλο τὸ βρετανικὸ στόλο, τὴ βρετανικὴ ἀεροπορία καὶ τὴ βιομηχανία της, τότε χαλάλι νὰ τοὺς γένει!»

Ἀκριβῶς. Περὶ αὐτοῦ ἐπρόκειτο. Ὅλα αὐτὰ ἀντιμετώπιζε ὁ ΕΛΑΣ. Πάνω σ' αὐτὰ ὅλα τὰ συμπράγκαλα στήριζαν οἱ δεξιοὶ τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης τους. Αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους εἶδε μὲ τόση συγκίνηση ὁ κ. Τσῳρτσιλ νὰ τὸν χειροκροτοῦν τὰ Χριστούγεννα φωνάζοντας : «ἀμνηστεία καμμία». Καὶ τότε, μέσα σ' ἓνα 24ωρο, κι' ἀπ' τὴ διαδρομὴ τοῦ ἀεροδρόμιου, ἐπωχούμενοι, καὶ ξεπεζεύοντας στὴ «Μ. Βρετανία», ὁ κ. Τσῳρτσιλ κι' ἡ ἀκολουθία του γνώρισαν κιόλας φῶς-φανάρι κάθε πτυχὴ τῆς ἐλληνικῆς πραγματικότητος. Γνώρισαν 6 ἑκατομμυρίων—ἂν ἀπομείναμε πιά τόσοι—τίς πιὸ μύχιες ἰδέες, καὶ 3.065 ἡμερῶν τὰ δράματα,—ποὺ τόσες εἶνε ἀκριβῶς οἱ μέρες ἀπ' τὴ μεταξικὴ διχτατορία μέχρι τὰ Χριστούγεννα τοῦ 44—ποὺ ἄφησαν τίς νυχιές τους πάνω στὸ σῶμα τῆς Ἑλλάδας. Δηλαδή, μήτε φακίρες νάτανε!

Κι' οὔτε στιγμὴ δὲν τοὺς πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ ἐκεῖνο τὸ τυχαῖο μὲν, τόσο συμβολικὸ ὡστόσο, τῆς φευγαλέας διαμονῆς τους, κι' ἂν καὶ στὴν Ἑλλάδα, ὅμως καὶ τότε πάλι στὴ «Μεγάλῃ Βρετανία»... εἶχαν κὰν βγεῖ ἀπὸ τὸν τόπο τους; Πρὸς τί τάχα τὸ ὅπωςδὴποτε κοπιῶδες ἐκεῖνο ταξίδι...

Ὑστερα, ἀφοῦ ἐκραύγασε : ἀμνηστεία καμμία,—κραυγὴ πού στενογραφειθεῖσα καὶ φωνοληφθεῖσα, ἐστήριξε ἀσφαλῶς ἀρκετὰ τὴν ἔγκριση ἀπὸ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς Βουλῆς στὴν ἀγγλικὴ πολιτικὴ στὴν Ἑλλάδα,—τότε τὸ Κολωνάκι, διαλυόμενο, ἐβάδισε ἡρώϊκὰ πρὸς τοὺς

έναπομένοντας προορισμούς του. "Άλλοι χώθηκαν στα μπακάλικά, διαμοιράζοντας τὰ πράγματι πολύτιμα ἐκεῖνα δέματα τροφίμων τοῦ Δ. Ἑρ. Σταυροῦ, — ποὺ δόθηκαν, γι' ἀνταμοιβὴ «διαγωγῆς κοσμίας», μόνο σ' αὐτούς, κι' ὕστερα καὶ σιούς ὁμηρους ποὺ βάστηξε ὁ ΕΛΑΣ, — κι' ἄλλοι πῆγαν στὴν πλατεῖα.

Χύμηκαν στὴν πλατεῖα, χύμηξαν πάνω στοὺς πολῖτες, κάθε δοσίλογος τῆς κατοχῆς ἄρποῦσε κι' ἕναν δημοκράτη, κάθε πρῶην τσολιᾶς κι' ἕναν Χαϊδαριώτη, κάθε μέγας μαυραγορίτης πατριώτης κανένα θῦμα πετύχαινε τῆς ὀχιάχρονης προηγούμενης τυραννίας, κι' ἡ κουστωδία ξεκινούσε γιὰ τὶς φυλακές. "Άλλοι ἔφταναν, ἄλλοι δὲν ἔφταναν. Γιατὶ στὸ μεταξὺ τοὺς εἶχε λυντζάρει, τοὺς δημοκράτες, τὸ κολωνακιώτικο πλῆθος. Τοῦτ' αὐτὸ ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας, μέχρι σήμερα, Μάρτης 1945.

Γέμισαν τότε οἱ φυλακές, οἱ ἴδιες ἐκεῖνες φυλακές ποὺ οἱ τελευταῖοι κατάδικοι τῆς κατοχῆς, βγαίνοντας ἔξαλοι ἀπὸ χαρὰ τὴν ὥρα πούφευγαν οἱ Γερμανοί, γράψαν στὴν πόρτα τους: ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ. Τώρα ὄχι μόνο δὲν ἐνοικιάζονταν, μὰ ἦταν τόσο ἀνεπαρκεῖς, ὥστε τὰ πλήθη οἱ καινούργιοι φυλακισμένοι μας φτάσανε μέχρι Αἴγυπτο! Ἐκεῖ παραμένουν ἀκόμα μέχρι σήμερα. Σύνολο νέοι φυλακισμένοι: 30.000. "Άλλοι λένε 60. Ποιὸς ξέρει...

Σῶσον κύριε τὸν λαόν σου! Σὰν μπεῖ μὲς στὰ κεφάλια τῶν ἀνθρώπων ἡ σύγχυση, καὶ τὰ θολώσει, κι' ἄλλοι λένε πὼς εἶνε—δηλαδή ἀντιφασίστες—κι' ἄλλα ἐντελῶς κάνουνε, τοῦτο εἶνε ἕνα πρᾶμα ὁμολογουμένως, τραγικό...

Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ

Ἐκείνη τὴν ἴδια στιγμή πού ἀνάμεσα Λυκαβητοῦ καὶ Ἀκρόπολης γινόντουσαν αὐτά, καὶ ἔτσι ζοῦσαν οἱ ἄνθρωποι, στίς ἐλαστικές περιοχές ἓνας κόσμος ὁλόκληρος ἐτοιμαζόταν νὰ πάρει τίς στράτες. Τίς πῆρε φεύγοντας τὸ βρετανικὸ βόλι καὶ τὸ ἐλληνικὸ ἀνθρωποκυνηγητό.

Μπρὸς ἐβάδιζε ὁ ΕΛΑΣ, καὶ πίσω ἀκολουθοῦσε ἡ Ἑλλάδα!

Ντουνιάς ἀπερίγραφτος τραγικῆς συγκίνησης, στρατὸς στὸ εἶδος τοῦ μοναδικός, γρηῆς γυναῖκες μαζί μὲ τὰ γγόνια τους, στρατηγοὶ μὲ παράσημα, πατέρες μὲ μωρὸ στὴν πλάτη τους, πρωταγωνιστές τῆς σκηνῆς καὶ μικρούτσικες θεατρινούλες, καθηγητὲς μαζί μὲ τίς τάξεις τους, φτωχοὶ πού σούρναν τὸ μοναδικὸ στρῶμα τους, πλούσιοι πού ξεχνοῦσαν γιὰ πάντα τὰ πλούτη τους, καὶ τὰ νιάτα τῆς Ἑλλάδας μαζί, καὶ οἱ ἐπιστῆμες μαζί, κι' ὅ,τι ἦταν πιὸ καλὸ καὶ ἀξιούμενο, κι' ὅλοι σὰ νάταν γύφτοι μιᾶς μόνης γενιᾶς, καὶ προχωροῦσαν, προχωροῦσαν... Ξεκόλαγαν ἀπ' τὴν παγωνιά νυχοπόδαρα, χώνουνταν πνίγουνταν στὴ λάσπη, ἄφηναν τὰ κουρέλια τους σὲ δάση καὶ σ' ἀπόκρημνα, ἄφηναν καὶ τίς σάρκες τους πούπεφταν σὰν κουρέλια, πέρασαν ὄρη καὶ βουνὰ βάλτους κι' ἀπάτητα φαράγγια, καὶ γλύφανε μόνο τὸ χιόνι στὴν πεῖνα καὶ στὴ δίψα τους, καὶ δὲν ἐγύριζαν νὰ δοῦνε ὀπίσω τους, καὶ προχωροῦσαν, προχωροῦσαν... Καὶ τοὺς προλάβαιναν τοὺς κύκλωναν τὰ τάνκς, καὶ τοὺς ρίχναν ἀπὸ ἀέρος, καὶ δὲν ἐγύριζαν νὰ δοῦν ὀπίσω τους, καὶ εἶχαν φτερὰ καὶ πέταγαν, καὶ κόβονταν ἡ ἀνάσα τους, καὶ τραγουδοῦσαν

μόνο καὶ λαχτάριζαν, καὶ προχωροῦσαν, προχωροῦσαν...

Προχωροῦσαν νὰ φτάσουν! Νὰ φτάσουν στὴν Ἑλεύθερη Ἑλλάδα!

Ἄν κάποτε καθένας τους εἶχε ὀνειρευτεῖ μιὰ καινούργια ζωὴ, σ' ἐκεῖνο τὸ ταξίδι του τὴ βρῆκε. Πόθοι 100 χρονῶν ἐκεῖ ὁλοκληρώθηκαν. «Θέλομε λεύτερη ἐμεῖς Πατρίδα, καὶ πανανθρώπινη τὴ λευτεριά!». Αὐτό ἀντήχησε, κι' αὐτὸ ἐφαρμόστηκε σ' ἐκείνη τὴν πορεία τοῦ Ἰσραήλ, ἀπ' ἀνατολὴ σὲ δύση! Ἡ ἐρειπωμένη ἐπαρχία μας τοὺς ἀγκάλιασε, κι' ἐκεῖνοι ἀγκάλιασαν τὰ ἐρείπια τῆς ἐπαρχίας. Ἐκεῖ δὲν εἶχες τάξη, δὲν εἶχες ἡλικία, δὲν εἶχες φύλο: ἦσουν αὐτὸν μόνον ΕΛΑΜ ΕΛΑΣ! Καὶ γι' αὐτὸν τὸ λόγο, καὶ μόνον γι' αὐτόν, ἀκόμα καὶ τὰ λουλουδάκια καὶ τὰ χορταράκια, ἦτανε μαζί σου.

Αὐτό, ὥσπου κατάθεσε ὁ ΕΛΑΣ τὰ ὅπλα του. Ὅλοι κλάψανε τότε. Ὅχι μόνον πὼς ἦταν λαϊκὸς ἀπελευθερωτικὸς στρατός. Ἦταν ἡ αὐριανὴ πνοὴ τῆς Ἑλλάδας. Τώρα θὰ χρειαστεῖ νὰ τὴν ξαναπεριμένομε.

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Ἀθήνα τοῦ 1945.—Κατάθεσε τὰ ὅπλα του ὁ ΕΛΑΣ, ἂν καὶ βαστοῦσε κατάδικά του τὰ 3/4 τῆς χώρας μας. Καὶ δύναμη ἐλληνικὴ καμμιὰ δὲν ὑπάρχει, νὰ τοῦ τὴν ἀποσπάσει μὲ τὸ ζόρι, τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ζέρβας, ὁ μοναδικός, ὁ ἐθνικιστής, ὁ Ἕλληνας Μιχαήλοβιτς, τὸ προσφιλὲς ἀγόρι τοῦ κ. Τσώρτσιλ, ποὺ εἶχε ταρίφα κατὰ κεφαλὴ μιὰ λίρα χρυσοῦ τὴν ἡμέρα στοὺς πολεμιστὰς του, ἦταν κιόλας ξεκαμωμένος. Ἐχοντας περατώσει τὴν κοσμικὴ περιοδεία του γύρω-γύρω

στά μπαλκονάκια της «Μεγάλης Βρετανίας», (έκεῖ ὅπου κανέναν ἄλλον στρατηγὸν δὲν δέχτηκαν οἱ ἄγγλοι νὰ φιλοξενήσουν, πλὴν ἐκείνου) κι' ἔχοντας συμπεράνει πὼς μιὰ τέτοια πομπώδεια συμμαχικὴ ὑποστήριξη ἔφερνε ἀνάλογη ἐπίδραση στὸ πεδίον τῆς μάχης, ἔκαμε καὶ τὴν πολεμικὴ γιούργια του. Μέσα τοῦ Δεκέμβρη ξεκίνησε ἀπ' τὴν Ἑπειρὸ βαδίζοντας νοερῶς πρὸς βορρᾶν, σὲ τρεῖς ἡμέρες βρέθηκε στὴν Ἄρτα, σὲ 5 ἡμέρες τὰ ἐγγλέζικα πολεμικὰ εἶδαν κι' ἔπαθαν νὰ περισυλλέξουν τὰ ναυάγια του νὰ τὰ μεταφέρουν στὴν Κέρκυρα. Ἐπὶ 3 χρόνια ἡ βρετανικὴ ἐπιθυμία τὸν ἔστηνε κάθε μέρα στὰ σάπια ποδάρια του, κραδαίνοντας τὸν σὰν ἀντίρροπον τοῦ ΕΛΑΣ μὲ χίλιους τρόπους, ἐπὶ 3 μέρες μόνο τὸν πάλαιψε ὁ ΕΛΑΣ, καὶ τὸν ἀποτέλειωσε. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἀντιπάλου τοῦ ΕΛΑΣ, πολὺ ἀτυχής. Μὰ δὲν εὐρέθη κι' ἄλλος...

Λοιπὸν ὁ ΕΛΑΣ, βαστοῦσε τὴν Ἑλλάδα. Εἶχε λαοκρατία, νόμους δικούς του, αὐτοδιοίκηση, λαϊκὴ δικαιοσύνη, τὸν πληθυσμό, ἐξὸν ἀπ' τοὺς δοσίλογους καὶ τοὺς τσιφλικᾶδες, ὅλον μὲ τὸ μέρος του, τὰ καλόπαιδα ποὺ καλοῦσε σ' ἐπιστράτευση ἢ κυβέρνηση ἦταν τὰ περισσότερα...συναχόμενα, καὶ δὲν ἦταν ἀπόλυτα σίγουρο, πὼς θὰ τρέχανε τόσο πρόθυμα νὰ κυνηγᾶν ἀντάρτες στὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα, οἱ Ἄγγλοι βρῖσκονταν τώρα σὲ ζόρι, νὰ ξαναχτύπαγαν αὐτοὶ ἦταν πιά δύσκολο, ἡ Εὐρώπη ἀνάστατη νὰ φρίττει νὰ χτυποῦν σύμμαχοι τοὺς Ἕλληνες, ἄγγλος ἀξιωματικὸς ἔγραφε καὶ τὸ περιοδικὸ «Νιοῦ Σταίητμαν» 23]12]44 δημοσίευε τὸ γράμμα του :

«...Ὁλητὴ νύχτα ἄκουγα, κι' ὅλο τὸ πρωὶ ἔβλεπα τὴν δῆθεν ἀσήμαντὴ μειώρησιν τῶν «ἐξτρεμιστῶν» νὰ ξεχύνεται ἀπ' τὰ χωριὰ καὶ νὰ διαδηλώνει τὴ θέλησὴ

της για λευτεριά. Οικογένειες ολόκληρες, με κάρρα, με τὰ πόδια, παπούδες κρατούσαν περήφανα τις σημαίες όλων των Ἑθνῶν καὶ κομμάτων (ἐκτὸς ἀπ' τις βασιλικές)... Πολλοὶ στρατιωτικοὶ μας ὑπερηφανεύονται πὼς θὰ δώσουν μάθημα σ' αὐτοὺς τοὺς «μπολσεβίκους», ἐνῶ ταυτόχρονα ἐτοιμάζονται νὰ βοηθήσουν τοὺς πρώην Κουϊσλιγκ, φασίστες καὶ Καϊρινοὺς ποὺ γύρισαν τώρα στὴν ἐλευθερωμένη ἀπ' τὸν ΕΛΑΣ Ἑλλάδα... Εἶμαι εὐτυχῆς ποὺ μεγάλος ἀριθμὸς ἀπὸ μᾶς δὲν αἰσθάνεται τὰ ἴδια, ἀλλὰ εἶναι κατάγανакτησμένος μ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση... Ἐνα τάγμα τῆς Ρ.Α.Φ. ἔκανε χθὲς ἐπίσημη κηδεῖα, με στρατιωτικὲς τιμές, κι' ἔθαψε τὸν χάρτη τοῦ Ἀτλαντικοῦ...»

Ὁ ΕΛΑΣ τάξερε ὅλ' αὐτά. Κι' ὁμῶς κατὰ-θεσε μετὰ τὴ θέλησή του τὰ ὅπλα. Ἐπειδὴ εἶνε : **Λαϊκὸς Στρατός.** Ἐπειδὴ μιὰ φορὰ μούλεγε ἓνας ἀντάρτης τῆς πόλης : «Γιὰ μᾶς, τὸ πιὸ δύσκολο πρᾶμα νὰ κατανικήσουμε τὴν ὥρα τῆς μάχης, εἶνε ἡ ἔννοια μας γιὰ τὰ τριγύρω. Ρίχνουμε ἐμεῖς; ρίχνει ὁ ἐχθρὸς ; σκεφτόμαστε : ὅλα τοῦτα πέφτουν ἀπάνω στὰ σπίτια μας, τί ἀντίποινα θάχουν ; ὁ καπνὸς ποὺ φαίνεται ποιά περιοχὴ καίει ;...».

Κατάθεσαν τὰ ὅπλα τους, καὶ γύρισαν οἱ ἑαμελασίτες στὴν Ἀθήνα. Καί τί βρῆκανε ; Ὑστερα ἀπ' ὅλη ἐκείνη τὴν κοσμογονία ποὺ εἶχε ἀρχίσει στὸν ἐλεύθερο τόπο μας...

Μπουλούκια τραγουδώντας «τοῦ ἀητοῦ τὸ γιό» καὶ νὰ μὴ φοβηθοῦν τὴν πτωμαῖνη νὰ ξαναγλύψουν μιὰ κονσέρβα ἀκριβῶς 27 χρονῶν ! Μπουλούκια νὰ τσαλαπατοῦν μνήματα ἡρώων τῆς κατοχῆς, νὰ γδέρνουν τίς ἐπιγραφές ἐθνικο-απελευθερωτικῶν μνημείων. Νὰ ξεριζώνουν τοὺς κολημένους ἐπίδεςμους μαζί μετὰ τὰ κρέατα μὲς στὰ νοσοκομεῖα ἀπάνω στὰ κρεβάτια τους, στοὺς

πληγωμένους μας ἀντάρτες τῆς τελευταίας μάχης μέ τοὺς γερμανοὺς. Νὰ καὶν τὰ προοδευτικὰ χαρτιά πιστεύοντας σ' ἐφεύρεση πάρα πολὺ πρωτότυπη, ἐνῶ ἔτσι εἶχε ξεκινήσει στήν πολιτική του σταδιοδρομία καὶ ὁ Χίτλερ. Καὶ νὰ καταδικάζουν 2 φορές σέ θάνατο τὸν ἐλασίτη Μονέδα, ἐπειδὴ : ναὶ μὲν ἔκλεβε ὅπλα ἀπ' τοὺς γερμανοὺς σ' ὅλη τὴν κατοχὴ καὶ τὰ περνοῦσε στοὺς ἀντάρτες, καὶ τίναξε κι' ἓνα ὀλόκληρο γερμανικὸ καράβι στὸν ἀέρα, καὶ τίναξε καὶ τραῖνα, κι' ἔσωσε καὶ τὸ ἐργοστάσιο ἡλεχτροπαραγωγῆς, ἀλλὰ : ἐπειδὴ, ὄντας ἀντάρτης θὰ σκότωσε καὶ κανέναν φασίστα ἐπὶ κατοχῆς, — ἢ ἄς ποῦμε πὼς σκότωσε — καταδίκη σέ θάνατο !

Ἐσεῖς οἱ συναγωνιστές του ἔξω τῆς Ἑλλάδας, μὴ νομίζετε ὅτι κοροϊδεύουμε, ὑπάρχουν τὰ πραχτικά.

Τότε οἱ συναγωνιστές στάθηκαν πρὸς στιγμὴν σαστισμένοι. Ἐνα κράτος καὶ τὰ κάνει αὐτά. καὶ μιὰ βρετανικὴ ἀστυνομία καὶ τὰ βλέπει, ὥστε λοιπὸν οἱ ἀγωνιστές τῆς κατοχῆς ὑπῆρξαν τρελλοί !

ΗΜΑΡΤΟΝ ! ΓΙΑ ΟΛ' ΑΥΤΑ ΖΗΤΟΥΜΕ ΣΥΓΝΩΜΗ !

Ὅταν ἦρθε ἡ συμφορὰ τῆς κατοχῆς, οἱ ἀγωνιστές κάθησαν στὸν τόπο τους. Βουρλίστηκαν μὲς στήν πείνα καὶ τὸ θανατικόν, — κι' ἔτσι βρέθηκε μάννα πατριώτη, μ' ἓνα ματσάκι μαντανὸ μπροστὰ σὲ πόρτα φυλακῆς νὰ τὸ δώκει στὸ γιό της σὰ νάταν παπαγάλος, δὲν εἶχε ν' ἀγοράσει ἄλλο, καὶ βρέθηκε ἄλλη μάννα μέ μιὰ φοῦχτα στραγάλια, — δὲν ἐκαβάλησαν αὐτοὶ πλεούμενα ἐξασφαλίζοντας τὸ μέλλον τους, δὲν εἶχαν εὐ-

καιρία νά φορέσουν ἐκεῖνο τὸ στρατιωτικὸ κα-
τάλευκο σαμαροσκοῦτικο ἀμπέχονο, σημαντικὸ
ἐξ ἴσου κάλυμμα στὸν ἄνδρα καὶ τὴν σύζυγόν
του,—δὲν ἔφυγαν αὐτοί, γιατί ἡ Ψωροκώστενα
εἶχε τὴν ἀνάγκη τους.

Κάμανε τὸ 42 τὴν 1η Πανυπαλληλική ἀπερ-
γία τῆς Κατεχόμενης Εὐρώπης ποὺ σάστησε τὸ
μεσουρανοῦν Ράιχ.

Βγάζαν στὴν κατοχὴ πάνω ἀπὸ 100 παρά-
νομες ἐθνικοαπελευθερωτικὲς ἐφημερίδες στὴν
Ἑλλάδα, καμιὰ 20ριά Ἀθήνα-Πειραιᾶ.

Κυνήγησαν τὰ ἰταλογερμανικὰ τάνκς μὲ τὶς
πέτρες, γυναιῖκες τους νά πέφτουν μπρὸς στὴ
διαδήλωση, καὶ ταπεινώθηκαν τότε οἱ γερμανοὶ
καὶ εἶπαν: "Ὅλα κι' ὅλα, μὰ μὲ πέτρες καὶ λά-
σπη τὰ ἔνδοξά μας μηχανοκίνητα!

Ματαίωσαν ἐδῶ, ἀπ' ὅλη τὴν Εὐρώπη, μὲ
πανελλήνιο ξεσηκωμό, τὴν ἐπιστράτευση γιὰ τὸ
Ἀνατολικό, ἐκεῖ ποὺ κὰν καὶ κἄνε παληκάρια
φάγανε τὴ μούρη τους!

Ματαίωσαν, μ' ἓνα ἀνθρώπινο ποτάμι ποὺ
χύθηκε στοὺς δρόμους, τὴν κάθοδο τοῦ Βούλγα-
ρου μέχρι τὴν πρωτεύουσα, τὴν ὧρα ποὺ ἡ Κυ-
βέρνηση τὸν εἶχε κατεβάσει ἀπρόσκοπτα μέχρι
Θεσσαλονίκη. Καὶ τότε πάλι εἶπαν οἱ Γερμανοί:
—"Ἐχετε πλάσει παραμῦθι γιὰ τὸ ἀπειθάρχητο
τοῦ Ἑλλήνα, μ' αὐτὸ ἰσχύει μόνο ὅταν σᾶς
συμφέρει. Στὶς ἀόρατες ἐντολές τοῦ ΕΑΜ πῶς
πειθαρχήτε σὰν ἓνας ἄνθρωπος;

Πολέμησαν σκληρὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸ
Ζέρβα ὅταν τοὺς χτυποῦσε πισόπλατα, τὸ Ζέρβα
τὸν Ἕλληνα Μιχαήλοβιτς, γιατί ἦταν φασίστας
κι' ἦταν ἀνάγκη νὰ καταπολεμηθεῖ, καὶ τὸ κλι-
μάκιο τοῦ μπάρμπα - Νικολοῦ ποὺ σήκωσε γιὰ
μῆνες αὐτὸ τὸ καθήκον, στάθηκε ἀπ' τὰ πιὸ δο-

ξασμένα μας κομμάτια αγωνιστών. 'Ο καπετάνιος τους ἔλεγε : Οἱ ἄντρες μου, ἂν ξέρατε τί τράβηξαν ! Εἶνε ἅγιοι !

Λευτέρωσαν 2 χρόνια ἀκόμα πρὶν τῇ λευτεριά, τῇ μισῇ σχεδὸν Ἑλλάδα. Γλύτωσε ἡ παραγωγή της ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ κατακτητῆ, γλύτωσε ὁ λαὸς της ἀπ' τὸν ἐξανδραποδισμό του. Ἐφάρμοσαν ἐκεῖ τοὺς λαϊκοὺς νόμους μας, αὐτοδιοίκηση, λαϊκὰ δικαστήρια, παιδεία ἀπλήρωτη γιὰ ὅλους, ψηφο στή γυναικα, ὅσα πού ἔνα αἰῶνα τώρα τὰ βλέπομε οἱ Ἕλληνες μόνο στὸν ὕπνο μας. Κι' ἔτσι ἕνας γεροβοσκὸς πούφτασε μὲ τὴν γκλίτσα του ἀντιπρόσωπος περιφέρειας σὲ μεγάλο συνέδριο, ἅμα ἦρθε ἡ σειρά του νὰ μιλήσει, εἶπε : «Συναγωνιστές, ἐτοῦτο μόνον ἔχω νὰ σᾶς πῶ : πάνω στ' ἀπάτητα ταῦτα βουνά, πρώτη φορά π' ἀκούγεται, γιὰ πρώτη φορά ἐζητήθηκε, ἡ γνώμη μας κι' ἐμᾶς τῶν γουρνοτσαρουχάδων !». Πολλοὶ μέσα στή σάλα κλάψανε.

Κι' ἀπασχολήσανε καὶ Γερμανούς. Μεραρχίες ὁλόκληρες. Ψέμματα εἶνε πῶς δὲν ἔδωσαν μάχες. Κάθε μέρα ἔβγαινε ἀνακοινωθέν. Κάθε μέρα λιγόστευαν καμπόσοι γερμανοὶ ἀπ' τὰ χτυπήματα τοῦ ΕΛΑΣ. Κι' ὅλες τίς διαταγές τοῦ Βρετανικοῦ στρατηγεῖου τίς κάμανε. Καὶ πήρανε καὶ ἐπίσημα ἀπ' τὸ ραδιόφωνο συγχαρητήρια. Ἄλλο ζήτημα ἂν κάποτε χρειάζεται σὲ μερικοὺς καὶ λίγη ἀμνησία...

Κι' ἐκεῖνα τὰ πεινασμένα ἐπὶ 8 χρόνια στελέχη τους, μέσα σὲ πόλεις καὶ χωριά, μὲ ὀργάνωση καὶ καθοδήγηση, κατάφεραν νὰ τρώει κάτι κι' ὁ λαός, ὅταν ὅλοι οἱ ἄλλοι τὸν ἀποφάσιζαν γιὰ θάνατο. (Δὲν κάνετε ἕνα γύρο τώρα στὰ γραφεῖα ; ΕΑΜ καὶ πάλι ΕΑΜ ! λένε σὲ τόνο χαμηλὰ οἱ φετεινοὶ πειναλέοι !)

Ἐκεῖνοι χρόνια μᾶς ἐκοίμιζαν μ' ἐκεῖνο τὸ ἀνατριχιαστικό, τὸ ἱερὸ κι' ἡρωϊκὸ μὲς στὴ νύχνα χουνί, ὅταν οἱ ἄλλοι μᾶς ξυπνοῦσαν μὲ τὰ μπλόκα.

Φύσηξαν ὥς καὶ στὰ παιδάκια μας τὴ φωτιά τῆς ἀνάστασης, καὶ σούρναν καὶ τὰ βρέφη ἀκόμα μέσα στὰ καροτσάκια τους, τὰ ἐφόδια τῶν μαχῶν. Κι' ἔκαμαν ἔτσι τὴν παρέλασή τους τῆς ἀπέλευθέρωσης, τὰ ξυπολιάρικα, δίπλα καὶ ἰσότιμα μὲ τοὺς μεγάλους ἀπελευθερωτές μας.

Δώσανε τίς Ἠλέχτρες καὶ τοὺς Σουκατζήδες τοὺς Περιττεύει νὰ ποῦμε ποιοὶ ἦταν, ἡ Ἑλλάδα τοὺς ξέρει. Καμένοι ὀλοζώντανοι, κι' ἐχτελεσμένοι βράχοι, σύμβολα ποὺ θὰ τὰ διατηρήσουν οἱ αἰῶνες τοῦ τόπου μας. (Ἠλέχτρα, γιὰ σένα ἰδιαίτερα, συχώρα τὴν ἀδυναμία μου, δὲν μπορῶ νὰ μὴν πῶ, πῶς ἐκεῖ ποῦ σέ περιμέναμε νάρθεις ἕνα πρωὶ καὶ σέ πιάσανε καὶ τὸ τριήμερο φριχτὸ μαρτύριό σου στὴν ὁδὸν Ἑλπίδας, τάχω πάντα μπροστὰ στὰ μάτια μου).

Καὶ νὰ μᾶς συγχωρέσουν ὅλοι, νεκροὶ ἢ ζωντανοί, ποὺ μέσα δῶ δὲν ἀναφέραμε σὰν ἄτομα ἢ περιοχές. Θάγραφες τότε χρόνια...

Ποὺ ἂν δὲν ἦταν ὅλοι αὐτοί, τὰ πρωτοπόρα κόμματα, καὶ στὸ πλευρό τους ὁ λαός, ὁ κ. Σκόμπυ ξεμπαρκάροντας θὰ χαιρέτιζε μόνο πτώματα. Δὲ θ' ἀντίκρυζε ἐκεῖνο τὸ φουντωμένο λεφοῦσι, ποὺ μέρες τοῦ τὴν διατήρησε τόσο εἰρηνική, κι' εἰρηνικὰ τοῦ τὴν παράδωσε τὴν ἐλευθερωμένη Ἑλλάδα. Δὲ θὰ τ' ἀντίκρυζε νὰ διαδηλώνει τὴν ἀπέλευθέρωση μέσα σὲ ποταμοὺς σημαῖες, ἔχοντας τόση γνώση τοῦ τι ἤθελε καὶ γιατί τὸ θέλει. (Τάχα αὐτὸ δὲν συγχωρήθηκε στοὺς ὀχτάχρονους σκλαβωμένους ;)

Ὁ Φασισμὸς διάλυσε ὅλα τὰ κόμματα καὶ

σωματεῖα μας, κι' ἐμεῖς στὴ θέση τους φτιάξαμε ἓνα σωματεῖο πανελλήνιο, τὸ ΕΑΜ. Πάσκισε μὲ τὰ ὄπλα νὰ μᾶς ὑποτάξει, κι' ἐμεῖς φτιάξαμε τὸν ΕΛΑΣ, καὶ τὸν κυνηγήσαμε. Πῆγε νὰ πνίξει μὲς στὸ βοῦρκο τὰ νιάτα μας, κι' ἐμεῖς τὰ καθαρίσαμε μὲς στὴ χαρούμενη πνοὴ τῆς ΕΠΟΝ.

Αὐτὰ ἐκάμαμε κατὰ τὴν κατοχὴ. Μικρὰ τὰ ἔργα μας, ἀλλὰ μικροὶ εἴμαστε κι' ἐμεῖς. «Καὶ πρωτόγονοι». Ποῦ ἂν ἐκάναμε καὶ ροῦπι παραπάνω, δὲ θάμενε ρουθοῦνι πατριώτη.

Ἡμαρτον τώρα ! ζητοῦμε συγνώμη!

Ζητοῦν συγνώμη γιὰ ὅλα αὐτὰ οἱ ἀγωνιστές, ἀφοῦ τώρα κατάντησαν τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας νὰ τοὺς δείχνει μὲ τὸ δάχτυλο: «Οἱ κουκουέδες !» Σὰ χολέρα.

(Μὰ μήπως τὰ ἴδια ἀκριβῶς αἴσχη δὲν γίναν μὲ τὴν Ἰσπανία, τὰ ἴδια δὲν γίνανε μὲ τὴ Ρωσία; Στάθηκε πρῶμα πιὸ ἑξοχο ἀπὸ κείνη τὴν πάλη τῶν Σπανιόλων δημοκρατικῶν, ποῦ ἂν δὲν τοὺς τὴν χτύπαγαν οἱ ἴδιοι πάντα κι' αἰώνιοι ἄνθρωποι, ἴσως - ἴσως δὲν θάχαμε τὸν σημερινὸ παγκόσμιον πόλεμον. Μὰ σήμερα ν' ἀνοίξουνε τὰ σύνορα, αὔριο νὰ τοὺς στείλουνε κάνα σιδερικό, δώστου - μπήχτου τὰ βόλεψαν, καὶ μόνο τοὺς σπανιόλους δημοκράτες τοὺς ἔφαιε ἡ μαρμάγκα, μέχρι σήμερα. Κι' ἔτσι δόθηκε μὲ λαμπρότητα ἡ «μπρόβα ντζενεράλε» τοῦ Χίτλερ πάνω στὸ παλκοσένικο τῆς κουτοπόνηρης τότε Εὐρώπης, ποῦ μᾶς παραστήνει τὸν ἔξυπνο. Ἡ «πρεμιέρα» δὲν ἄργησε: Σεπτέμβρης 1939.

Ὅσο γιὰ τὴ Ρωσία, ἐφόσον ἀκόμα ἦταν ἀδύναμη, ἡ ἐπανάστασή της ἦταν τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, καὶ Βελζεβούληδων στρατιαὶ εἶχαν ἐνσάρκωθεῖ μονίμως μὲς στὰ 180 ἑκατομμύρια τῶν κατοίκων της. Οἱ ἄγγελοι, φυσικά, τότε, ἀνάγκη

πᾶσα νὰ ἐξέλθουν, κι' ἔτσι πήρανε σβάρνα τὶς εὐρωπαϊκὲς πρωτεύουσες, ὅπου τὸ κλίμα εὖνοεῖ τῇ μεταμόσχευση κάθε τέτοιου καλοπροαίρετου αὐτοεξόριστου μετανάστη, ὁποθενδήποτε προερχόμενον.

Τώρα, ποὺ ἂν δὲν ἦταν αὐτὴ νὰ ξελασπώσει τὴν Εὐρώπη, ἡ Εὐρώπη θὰ τράβαγε τρίχα - τρίχα τὶς τρίχες της, καὶ πάλι λίγο θάταν, τώρα ἡ «κομμούνια» της ἔγινε «στροφή». Κατὰ τὸ κέφι τοῦ πᾶσα εἷς. Εἶχα μιὰ γρηᾷ θειά κι' ἔλεγε ὅλο : "Ἀσε τὸν μικρὸ λαὸ νὰ λέει.. χάνεις τίποτας ; "Ὁχι δὲ χάνεις τίποτας, μόνο κάποτε μερικὲς χιλιάδες ἀνθρώπους σου πάνω στὰ μοῦπες - σοῦπα, τοὺς κοντένει λίγο τὸ βόλι.

Βλέπεις ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι κάνομε ἀκόμα σὰν τὰ κουνελάκια. Ὡσπου ν' ἀνοίξουν τὰ φεγγίτια μας νὰ διακρίνομε καλὰ τριγύρω, κολοσερνούμαστε, κολοστριβόμαστε, ὥσπου ἔρχεται ὁ μεγάλος κούνελος, ποὺ ἐχθρεύεται τὰ μικρὰ κουνελάκια, γιατί καταλαβαίνει πὼς θὰ τὸν ἀντικαταστήσουν σὲ λίγο, καὶ μιὰ χαψιὰ μᾶς χάβει. Λένε πὼς ἀφίνει ἀφάγωτη μόνο τὴν κεφαλὴ. Τὸ μόνο ἀντίθετο σημεῖο ἀπ' τ' ἀνθρώπινο φέρσιμο : ἐκεῖνοι πρώτη - πρώτη τὴν κεφαλὴ λαχταροῦν. "Ἀς εἶνε.

Γιὰ δέστε ὅμως τὸ πετειναράκι ! "Ἐτσι καὶ ἔσκασε ἀπ' τ' ἄβγό, καὶ μ' ἓνα σάλτο νὰ βοσκίσει τρέχει. Θὰ πέρνει ἀσφαλῶς πληροφορίες στὴν πετειναρίστικη γλῶσσα ἀπὸ κεῖνον ποὺ ξέρει, ποῖο εἶνε τὸ φαγώσιμο, καὶ ποῖο τὸ πιὸ καλλίτερο, καὶ τὰ μαθαίνει πὶ καὶ φί, κι' ἅμα τοῦ ποῦν κανένα λάθος, κάνει μιὰ : φτοῦ ! καὶ φτεῖ τὸ ἄσκημο, κι' ὅπου τὸ ξαναβρεῖ, δὲν τὸ ξαναπλησιάζει. Κι' ἔτσι τὸ ἀνοιχτομάτικο γλυτώνει τῶν ὁμοίων του τὰ τσιμπολογήματα. Σοῦ λέει ἄλλος :

γυρεύεις τί γίνεται ; μυτούλα ἔχει κι' αὐτό, μιὰ σουδωσε σὲ καρδιαφάνισε - ἄστο νὰ πάει στὸ διάολο ! Καί τ' ἀφίνουν, κι' ἐκεῖνο δὲν πάει βέβαια στὸ διάολο, ἀλλὰ μεγαλώνει. «Κοκόρου γνώση» ἐκεῖνο ποὺ λέμε, ἔχομε ἐντελῶς ἄδικο. Ἄλλὰ ὅλο αὐτὸ τὸ κομμάτι εἶνε μιὰ παρένθεση, καὶ μπορεῖ καὶ νὰ μὴ διαβαστεῖ).

«ΟΙ ΚΟΥΚΟΥΕΔΕΣ ΕΜΠΑΤΗΡΗΣΑΝ ;»

Κι' ὁμῶς μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο κέντρο τῆς Ἀθήνας, μέσα στὸν πύργο τῆς Βαβέλ, ὅπου μαζί μιλοῦμε καὶ χώρια καταλαβαινόμαστε, εἶδαμε κιόλας 3 πράματα. Κι' αὐτὰ εἶνε ἡ δικαίωσή μας.

1).— Ὑστερα ἀπ' τὶς μάχες περνώντας τὴν ὁδὸν Γ' Σεπτεμβρίου εἶδαμε νὰ χάσκει ἐρειπωμένο τὸ φοβερό χτίριο τῆς Εἰδικῆς Ἀσφάλειας. Τὸ μῖσος 8 χρόνων στίβαξε μὲς στοὺς τοίχους του. Στοιχείωσαν τὰ ντουβάρια του ἀπὸ τὰ βογυτὰ τῶν μελλοθάνων. Περνούσαμε ἀπ' ἀντίκρυ κι' ἔτρεμε τὸ φυλλοκάρδι μας. Σκεφτόμαστε τοὺς φίλους μας, καὶ τοὺς σκεφτόμαστε μέσα σ' ἐκείνους τοὺς φοβεροὺς τοίχους. Μὰ τώρα ποὺ τόδαμε γκρέμνιο, εἶπαμε :

— Ὁ 8χρονος ἀγῶνας δὲν πῆγε χαμένος. Κάτι κιόλας γκρεμίστηκε ἀπ' τὸ φοβερό παρελθόν. Ἄς εἴμαστε πανέτοιμοι γιὰ τὸ ξαναχτίσιμο.

2).— Ἀκούσαμε ἓνα κοριτσάκι 8 χρονῶν, «καὶ πολὺ εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένο», ποὺ κατοικοῦσε τὸ Δεκέμβρη σὲ ἐλασίτικη περιοχὴ κι' εἶδε ὅλες τὶς μάχες, νὰ λέει τὸ Φεβρουάριο : «Μανοῦλα μου ἄς τὰ ξανάβλεπα ἐκεῖνα τὰ ἐλασιτάκια μὲ τὰ ντουφεκάκια τους καὶ νὰ ξαναποῦν πάλι «τὸ δίκιο καὶ τὴ λευτεριά», κι' ἄς πεθάνω !» Καὶ κοκινοβολοῦσε τὸ μουράκι του ἀπὸ ὑπερδι-

έγερση μεγάλου ανθρώπου. Τότε ξαναθυμηθήκαμε κάτι που ξέραμε βέβαια καλά, μὰ μὲς στὴ σατισμάρα τῆς στιγμῆς πήγαμε νὰ τὸ ξεχάσουμε :

— Ὁ 8χρονος ἀγῶνας κέρδισε τὴ νέα γενιά. Τὸ ἑλληνόπουλο. Τοῦτος ὁ μπόμπιρας ποὺ ἀκούσαμε, εἶνε ὁ ἄξιος ἐκπρόσωπος γιὰ ὅλα τὰ ἀετόπουλα κι' ὅλα τὰ ἐπονιτάκια, ἀρχίζοντας ἀπ' τὴν Καβάλα, μέχρι νὰ πάρεις κύκλο σβάρνα, ὡς στὴ Μυτιλήνη.

3).— Τὴν πρώτη μέρα ποὺ ξαναβγῆκε ὁ «Ριζοσπάστης» στὴν Ἀθήνα ὕστερα ἀπ' τὴ Βάρκιζα καὶ τὸν ξέσκισαν οἱ ἐθνικιστὲς στοὺς δρόμους, εἶδαμε ἄνθρωπο μ' ἄσπρα μαλλιά νάχει μαζέψει ἀπὸ χάμω ἓνα κοματάκι του, καὶ μπαίνοντας σὲ σπῖτι νὰ τὸ βγάζει τρέμοντας, νὰ τὸ φιλεῖ καὶ νὰ κλαίει. Καὶ τότε πιά εἶπαμε :

— Ἀγωνιστὲς, κερδίσατε τὴ μάχη ! Γιατὶ κερδίσατε ὅλο κεῖνο ποὺ λέγεται : Ὁ Λαός. Μὴ φοβᾶστε τίποτα.

Μὴ φοβᾶστε, ὅποιος ἔζησε στὸν ἀγέρα σας, δὲ ζεῖ πιά τώρα χωρὶς ἐσᾶς.

Ποιὸς νὰ δουλέψει μὲ τὴ φλόγα σας, ἂν λείψετε ; Οἱ πολυθρόνες ;

Ποιὸς νὰ μᾶς ξανατραγουδήσει τὰ τραγούδια σας ποὺ ν' ἀνθρωπεύουν καὶ τὸ σατανᾶ ! Ποιός ; Οἱ παραχαράχτες σας ; ποὺ λιβανίζουν τώρα μὲ τὸ μεταχειρισμένο σας καστορολιβάνι ;

Ποιὸς νὰ ξαναθαφτεῖ μέχρι τὸν ἓνα, ὅταν βαρᾶ ὁ κίνδυνος πάνω στὴν ἀνθρωπότητα...

Μήτε τὰ σκουπίδια τοῦ δρόμου μας δὲν εἴμαστε ἄξιοι νὰ συμμαζέψουμε, ἂν δὲν εἴστε σεῖς.

Γι' αὐτό, ὅταν αὔριο θὰ κληθεῖ κι' Ἑλλάδα στὸ τραπέζι τῆς Εἰρήνης, ποιὸς θάνε ὁ Ἕλληνας

πού θα βάλει ὑπογραφή στὸ πρωτόκολλο, δὲν τὸ ξαίρομε.

Μὰ ὅποιος κι' ἂν εἶναι αὐτός, ἡ ὑπογραφή καὶ τὸ μελάνι της δὲ θάνε τίποτ' ἄλλο ἀπ' αὐτό : Τὸ αἷμα τῶν «κουκουέδων».

Γιατί, 4χρονη μεταξικὴ διχτατορία, Ἀλβανικὸς πόλεμος, 4χρονη κατοχὴ, ἔνοπλη ἀντίσταση τοῦ Δεκέμβρη, ὅλα αὐτά, ἓνα πρᾶμα ἦταν. Ἀντιφασιστικὸς ἀγῶνας.

Καὶ ποιὸς πολέμησε σ' ὅλα αὐτά ; ὁ «κουκουές».

Δηλαδή : «ὁ Ἑλληνικὸς Λαός». Οἱ ἀντιφασίστες του.

Τώρα θὰ θέλατε νὰ κρίνομε καὶ τὰ λεγόμενα ἐγκλήματα ἢ σφάλματα τοῦ Δεκέμβρη. (Πρόκειται γιὰ τὰ ἠθικά, γιὰ τὰ στρατιωτικὰ εἶναι οἱ εἰδικοί). Ἔ λοιπὸν δὲν τὰ κρίνομε. Γιαὶ δυὸ λόγους. Πρῶτον γιστὶ θυμόμαστε τὰ... «αἴσχη» καὶ τὰ... «ξεβρακώματα τῶν Ἀντουανένων» τῶν ἐκάστοτε ἐπαναστάσεων, καὶ νὰ μὴν ξαναπέσομε στὴν ἁμαρτία, σκοπεύοντας κουνούπια, νὰ ἐγκαταλείπομε τοὺς ἀετούς. Καὶ δεύτερον, γιστὶ τὰ θύματα ποὺ εἶχε ἡ δεξιὰ παράταξη σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση—ὅσα πράγματι μποροῦν νὰ εἰπωθοῦν θύματα—ἦταν κι' ἐκεῖνα θύματα τῆς προηγούμενης ὀχτάχρονης φασιστικῆς ἐποχῆς. Σ' ἂν τέτοια τὰ θρηνοῦν ὅσοι χάσαν ἀνάμεσά τους ἀγαπητὰ πρόσωπα. Γιατὶ ὅλα κεῖνα τὰ προηγούμενα, ἐτοῦτα φέραν. Γι' αὐτὸ ἔχει τόση σημασία τὸ τί προηγήθηκε ἀπ' τὰ γεγονότα τοῦ Δεκέμβρη.

Ἡ μόνη διαφορὰ εἶνε ὅτι ἡ δεξιὰ παράταξη δὲν εἶχε ὡς τώρα κακοπάθει στὸ τίποτα, καὶ τῆς ἦρθε πολὺ ἀπότομο νὰ βρεθεῖ μπερδεμένη ξά-

φνου της, σὲ τέτοιους σκληροὺς ἀγῶνες. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη, δὲν ἔχει ἄδικο.

Γι' αὐτὸ τώρα ζητᾷ τὴν κεφαλὴ τῶν «κουκουέδων». Νὰ τοὺς τὴν πάρει δὲ θάτον δύσκολο, ἀφοῦ ἔχει τὰ ὅπλα. Μὰ ἄς μὴν λυπᾶται, δὲ θάκανε τίποτα. Σκοτώνοντας ἐκεῖνον ποὺ γράφει, ἄλλος θὰ βρεθεῖ νὰ γράψει καλλίτερα. Ἐκεῖνον ποὺ διαβάζει, θὰ διαβάσει ἄλλος.

Ὡστόσο ἀλήθεια εἶνε πῶς καταμεσίς της Ἀθήνας ἔχομε τὴν πλατεῖα τοῦ Κλαυθμῶνος. Ἐκεῖ γύρω στὰ ὑπουργεῖα τοὺς τὸ πρωῒ της καινούργιας Κυβέρνησης, μαζεύονταν, λένε, οἱ ὁπαδοὶ τῆς παληᾶς νὰ κλάψουν προκαταβολικὰ τὴν ἀπόλυσή τους. Ἀπὸ κεῖ, λένε, πῆρε κι' ἡ πλατεῖα τ' ὄνομα. Μὰ τώρα πᾶν αὐτὰ!

Στὸ χρόνο τοῦ Χριστοῦλι 1945, ἡ ὑπόθεση κομμάτων κι' ἰδεολογίας, δὲν εἶνε τώρα πιά ζήτημα «κεφαλῶν». (Ἀρκετὰ μᾶς πίκρανε μὲς στοὺς τόσους καὶ τόσους ἄλλους, καὶ κεῖνος ὁ Γαλιλαῖος—ὁ παληός : νὰ τ' ἀφαιρέσουνε τὴν τσεφαλή τοῦ φουκαριάρικου, ἐπειδὴ τ' ἀνακάλυψε, κι' ὅμως ἡ γῆ μας, καὶ μέχρι τὴν σήμερον, νὰ πέρνει ἀνελλιπῶς, κανονικώτατα, μὲς στοὺς αἰῶνες, τὴ στροφή της).

Σήμερα οἱ δουλειές αὐτές δὲν εἶνε πιά δουλειές «κεφαλῶν». Εἶνε δουλειές «ἀγέρα». Καὶ τὸν ἀγέρα, ὡς τώρα, κανεὶς ἀκόμα δὲν τὸν σκότωσε. Εἶνε ἐκεῖνος ὁ ἀγέρας ποὺ φυᾶ, κι' ἔρχεται καὶ μᾶς βρίσκει, ἀπὸ τὴν κοντινὴ Κριμαία, τὸ Βελιγράδι, τὸ Παρίσι, ἀκόμα κι' ἀπ' τὴ Λόντρα κι' ἀπὸ τὴν Οὐάσιγκτων.

Ὁ ἀγέρας ποὺ δημιουργοῦν σήμερα οἱ λαοί.

Ἀπάνω ἀπ' τὸν κατακαημένο τόπο μας, τώρα τὰ ρέμματα παλεύουν. Ὅποιος εἶνε ἀπὸ θά-

λασσες, τόχει δεῖ τὸ φαινόμενο. Καὶ νικᾷ πάντα τὸ πιὸ δυνατό.

Γι' αὐτὸ γαλήνιοι καὶ ἀτάραχοι ἐμεῖς παραμένομε. Κι' ὥς βροντᾷ κι' ἀστράφτει ἡ ἐλληνικὴ θεομηνία. Θὰ ἡσυχάσει. Τόσο αἷμα ποὺ χύθηκε ἀπάνω στὴ γῇ, γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἐχύθηκε.

Τότε, καὶ τὸ κανόνι τοῦ Λυκαβητοῦ, ποὺ τόσο μᾶς πίκρανε, καὶ μᾶς πείσμωνσε, θὰ τὸ ζητήσομε, νὰ τὸ βάλομε στὸ μουσεῖο. Θὰ μᾶς τὸ δώσει ὁ ἀγγλικὸς λαὸς μὲ καλὴ καρδιά. Γιατί οἱ λαοὶ εἶνε φίλοι συναμετάξυ τους, καὶ καταλαβαίνουνται.

Τότε, ποὺ θάνε πιά καὶ ἡ δική μας, καὶ γιὰ πάντα,

«λεύτερη ἢ μικρὴ Πατρίδα, καὶ πανανθρώπινη ἢ Λευτεριά».

Ἀγωνιστὲς τοῦ κόσμου,

Νὰ θυμόσαστε πάντοτε καὶ ποτὲ μὴν ξεχνᾶτε μιὰ χοῦφτα ἀνθρώπινες καρδιές ποὺ ζοῦν σὲ μιὰν ἄκρη τῆς γῆς. Ἔτσι κι' ἐμεῖς κανέναν σας δὲν ἔχομε ξεχάσει. Μήτε Κινέζο. Μήτε Μπόερς.

Ὑστερα ἀπ' τὴ θεομηνία τοῦ κατακλυσμοῦ ποὺ μᾶς βρῆκε τοὺς Ἕλληνες, βαρέσαμε ἀμέσως προσκλητήριο. Κι' ὅλοι ξαναβρεθήκαμε παρόντες. Οἱ καλοί. Ἐξὸν ἀπ' ὅσους εἶχαν πέσει στὸ πεδίο τῆς μάχης.

Τὸ παράδειγμα γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς λευτεριᾶς, ἐσεῖς μᾶς τὸ δώσατε. Τὸ καθῆκον αὐτό, οἱ ζωές σας μᾶς τὸ ὑπόδειξαν :

Νὰ πυρπολοῦνται ὁλοῦθε οἱ ὠκεανοί, νὰ σκίζεται τὸ καταπέτασμα. ν' ἀνοίγουνται τὰ οὐράνια νὰ σὲ καταποντίσουν, κι' ἐσύ νὰ στέκεις βάρδια. Ἐκεῖ. Στὸ παραπέτο. Ἀτάραχος. Ὡσπου νάρθει ἡ ὥρα καὶ νάρθει ὁ ἐπόμενος. Νὰ σταθεῖ στὴ θέση σου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1) Ἀφιέρωση
- 2) Πρόλογος
- 3) 4χρονη Διχτατορία
- 4) Ἐξωτερικὸς πόλεμος
- 5) 4χρονη κατοχή
- 6) 3 πρόχειρα δείγματα ἀντάρτικου ἀγώνα
 - α) Δουργοῦτι
 - β) Καλλιθέα
 - γ) Καισαριανή
- 7) Ἔτσι πεθαίνανε οἱ «κουκουέδες»
- 8) 40 ἡμερῶν καὶ διχτατορία, καὶ κατοχή, καὶ ἐξωτερικός, καὶ ἐσωτερικὸς πόλεμος
- 9) Πῶς πέρασε τὰ δεκεμβριανὰ ἕνας καθὼς πρέπει κόσμος
- 10) Ἡ ἐξοδος τοῦ Ἰσραήλ
- 11) Ὁ γυρισμός
- 12) Ἡμάρτον ! Γιὰ ὅλ' αὐτὰ ζητοῦμε συγγνώμη !
- 13) «Οἱ κουκουέδες ἐμπατήρησαν» ;

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΑΣ:

- ΦΡ. ΝΙΤΣΕ: 'Η Γέννηση τῆς Τραγωδίας.
'Η Γέννηση τῆς Φιλοσοφίας στα χρόνια
τῆς 'Ελλ. Τραγωδίας. (Μετ. καὶ σχόλια
Αἰμ. Χουρμούζιου).
- ΣΟΠΕΝΧΑΟΥΕΡ: Τὰ Θεμέλια τῆς 'Ηθικῆς.
- ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ: 'Ο Ζακχαῖος.
- ΖΟΛΑ: 'Η Πλημμύρα.
- ΤΟΛΣΤΟΙ· Λ.: 'Ο Πάτερ Σέργιος.
Δέν ὑπάρχουν στὸν κόσμον ἔνοχοι.
- ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΣΚΙ: 'Ο Φτωχόκοσμος.
Τὸ 'Υπόγειο.
Αἰνιγματική Αὐτοκτονία.
- ΟΥΓΚΩ ΒΙΚΤΩΡ: Μπροστὰ στὴ Λαιμητόμο.
'Η Τελευταία μέρα ἐνὸς Καταδίκου.
- ΡΟΕ ΕΔΓΑΡ: Ποιήματα 1831 - 1849 Μετ. Ν. Προεστο-
πούλου.
- ΚΟΡΝΑΡΟΥ Θ.: 'Ο Δαίμονας.
Δὲ θὰ πεθάνουμε.
- ΔΕΛΦΗ Φ.: 'Ο "Ανθρώπος τῆς Γῆς.
- ΛΑΜΠΡΙΝΟΥ Γ.: Μορφές τοῦ Εἰκοσιένα.
- ΟΥΑΪΛΝΤ ΟΣΚΑΡ: Τὸ Φάντασμα τοῦ Κάντερβιλ.
- ΠΟΥΣΚΙΝ Α.: Εὐγένιος 'Ονέγιβ.
'Η Δεσποινὶς Χωριατοπούλα.
- ΤΣΒΑΪΧ ΣΤΕΦΑΝ: Τὸ Γράμμα μιᾶς ἀγνωστῆς.
Τὸ Συνταραχτικὸ Μυστικόν.
Φρειδερίκος Νίτσε.
- ΓΚΟΡΚΥ ΜΑΞ.: 'Ο Βάνιας.
Κονοβάλωφ.
Πρώτη ἀγάπη.
- FREUD S.: "Ονειρο καὶ 'Αποκρυφισμός.
'Υποστάσεις τῆς ψυχικῆς προσωπικότητος.
- ΚΟΥΠΡΙΝ: 'Ο Μολώχ.
- ΤΡΟΥΑΓΙΑ ΑΝΡΥ: 'Ο Ντοστογιέφσκι στὸ κάτεργο.
- ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ Π.: Πρὸς τοὺς νέους.
- ΛΕΝΙΝ Ν.: ΤΡΙΑ ἄρθρα γιὰ τὸ Μαρξισμό.
- ΑΞΙΩΤΗ ΜΕΛΠΩ: 'Απάντηση σὲ 5 ἐρωτήματα.
- DRAVILLAS GEORGE: Greek and Foreign Anektodes.

ΤΥΠΩΝΟΝΤΑΙ:

- ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ Α.: Οἱ ἑπτὰ κρεμασμένοι.
- ΓΚΟΡΚΥ ΜΑΞ.: Σημειώσεις ἐνὸς περαστικοῦ.
- ΕΓΚΕΛΣ Φ. 'Η καταγωγή τῆς οἰκογενείας, τῆς ἀτο-
μικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ κράτους.
- ΛΕΝΙΝ Ν.: Κράτος καὶ 'Επανάσταση.